

ዋና ዋና
የመጽሐፍ ቅዱስ
ጭብጦች

በዶክተር ሉዊስ ስፔሪ ችፈር
Dr. Lewis Sperry Chafer

ተርጓሚ
ተክሉ መንገሻ

ልዩ ረዳት
መጋቢ አሸብር ከተማ
አወቀ ሙሉጌታ

ኤዲተር
ገበየሁ አየለ

Published by
የላፕስሊ/ብሩክስ ፋውንዴሽን
LAPSLEY/BROOKS FOUNDATION
Dallas, Texas --- Addis Ababa

U.S.A. Ethiopia

2003 - 1995

መብቱ በሕግ የተጠበቀ ነው

All Rights Reserved

ይህ መጽሐፍ የተተገመው

“Major Bible Themes”

by Dr. Lewis Sperry Chafer

& revised by

Dr. John Walvoord

Originally published in the USA

First Edition Copyright 1926, 1953

Revised Edition Copyright 1974

by Dallas Theological Seminary

Grand Rapids, Mich. U.S.A.

ከሚለው መጽሐፍ ሲሆን የታተመውም በደራሲው ፈቃድ ነው።

የላፕስሊ/ብሩክስ ፋውንዴሽን

ስልክ 201464 -- ፖስታ 41221

አዲስ አበባ፣ ኢትዮጵያ

Publisher

Lapsley/Brooks Foundation

Dallas, Texas, U.S.A.

1st printing

1995 -- 2003

ማውጫ

መቅድም	13
መግቢያ	14
1 መጽሐፍ ቅዱስ፡- የእግዚአብሔር ቃል	15
ሀ. ውስጣዊ ማረጋገጫ	15
ለ. ውጫዊ ማረጋገጫ	15
2 መጽሐፍ ቅዱስ፡- እስትንፋሰ-እግዚአብሔር	19
ሀ. የእስትንፋሰ-እግዚአብሔር ንድፈ-አሳቦች	19
ለ. የክርስቶስ ምስክርነት	22
ሐ. ስለ-እስትንፋሰ እግዚአብሔር ጠቃሚ ምንግቦች (ጥቅሶች)	23
መ. ተጨማሪ ማብራሪያዎች	24
3 መጽሐፍ ቅዱስ፡- መልእክቱና ዓላማው	26
ሀ. ኢየሱስ ክርስቶስ በመልእክትነት	26
ለ. የሰው ታሪክ በመጽሐፍ ቅዱስ	27
ሐ. የመጽሐፍ ቅዱስ ዓላማ	28
4 መጽሐፍ ቅዱስ፡- እንደ መለኮታዊ መገለጥ	30
ሀ. የመለኮታዊ መገለጥ ዓይነቶች	30
ለ. ልዩ መገለጥ	31
ሐ. ትርጉም ወይም ፍቺ	31
5 እግዚአብሔር ሥሉስ	34
ሀ. በእግዚአብሔር ሕልውና ማመን	34
ለ. የሥላሴ መለኮታዊ አንድነት	36
ሐ. የእግዚአብሔር ስሞች	37
መ. የእግዚአብሔር ባሕርያት	38
ሠ. የእግዚአብሔር ልዕልና	38
ረ. የእግዚአብሔር ድንጋጌ	39
6 እግዚአብሔር አብ	40
ሀ. አብ የመጀመሪያው አካል	40
ለ. ለፍጥረት ሁሉ አባትነት	40
ሐ. በቅርብ ግንኙነት የሚመሠረት አባትነት	41
መ. የጌታችን የኢየሱስ ክርስቶስ አባት	41
ሠ. በክርስቶስ የሚያምን ሁሉ አባት	43
7 እግዚአብሔር ወልድ፡- መለኮታዊነቱና ዘላለማዊነቱ	45
ሀ. የእግዚአብሔርን ልጅ ዘላለማዊነትና መለኮትነት ቀጥተኛ ገለጣ	45
ለ. የእግዚአብሔርን ልጅ ዘላለማዊነት የሚያመለክቱ ሁኔታዎች	46
8 እግዚአብሔር ወልድ፡- ተሠግዎቱ	48
ሀ. ክርስቶስ ሰው የመሆኑ እውነት	49
ለ. የተሠግዎው ምክንያቶች	49
9 እግዚአብሔር ወልድ፡- የምትክነት ሞቱ	51
ሀ. የልጁ ሞት የሚያከናውናቸው ነገሮች	51
ለ. የወልድን ሞት አስመልክቶ ያለ የግንዛቤ ስህተት	53

10 እግዚአብሔር ወልድ፡- ትንሣኤው	55
ሀ. ትንሣኤ በብሉይ ኪዳን	55
ለ. ክርስቶስ ስለ ራሱ ትንሣኤ የተናገራቸው ትንቢቶች	55
ሐ. የክርስቶስ ትንሣኤ ማረጋገጫዎች	56
መ. የክርስቶስ ትንሣኤ ምክንያቶች	57
ሠ. የክርስቶስ ትንሣኤ ጠቃሚነት	57
11 እግዚአብሔር ወልድ፡- ዕርገቱና የክህነት አገልግሎቱ	58
ሀ. የክርስቶስ ዕርገት እውነትነት	58
ለ. ክርስቶስ ሰማይ የመግባቱ ማረጋገጫ	58
ሐ. የዕርገቱ ትርጉም	58
መ. ክርስቶስ በአሁኑ ጊዜ በሰማይ የሚያከናውነው ተግባር	59
ሠ. ክርስቶስ በአሁኑ ጊዜ በምድር የሚያከናውነው ተግባር	61
12 እግዚአብሔር ወልድ፡- ለቅዱሳን መምጣቱ	62
ሀ. ያልተፈጸመ ትንቢት	62
ለ. ስለመነጠቅ የተነገሩ ትንቢቶች	62
ሐ. ክርስቶስ ለቅዱሳን መምጣቱ እና ከቅዱሳን መምጣቱ ሲነጻጸሩ	64
13 እግዚአብሔር ወልድ፡- ከቅዱሳን ጋር ስለ መምጣቱ	66
ሀ. ከክርስቶስ ዳግም ምፅኦት የሚቀድሙ ዐበይት ሁኔታዎች	66
ለ. ከዳግም ምጽኦቱ ጋር የሚዛመዱ ወሳኝ እውነታዎች	66
ሐ. ዳግም ምጽኦቱ ከመነጠቅ ጋር ሲነጻጸር	67
14 እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ፡- አካልነቱ	69
ሀ. የአካልነቱ አስፈላጊነት	69
ለ. ቅዱሳን መጽሐፍ ውስጥ የተገለጠው የመንፈስ ቅዱስ አካልነት	69
ሐ. መንፈስ ቅዱስ የአብ አካል እንደመሆኑ ከአብና ከወልድ ጋር እኩል ነው ..	70
15 እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ፡- መውረዱ	72
ሀ. መንፈስ ቅዱስ በብሉይ ኪዳን	72
ለ. መንፈስ ቅዱስ ክርስቶስ በምድር ላይ በነበረበት ዘመን	72
ሐ. በጳጳሳዊ ሰላት የመንፈስ ቅዱስ መውረድ	73
16 እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ፡- የዳግም ልደት ሥራ	75
ሀ. የዳግም ልደት ትርጉም	75
ለ. በመንፈስ ቅዱስ ዳግም መወለድ	75
ሐ. በዳግም ልደት የተገኘ የዘላለም ሕይወት	75
መ. የዳግም ልደት ውጤት	76
17 እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ፡- በሰው ውስጥ ማደሩና ማተሙ	78
ሀ. የዚህ ዘመን አዲስ ገጽታው	78
ለ. የመንፈስ ቅዱስ በአማኞች ሁሉ ውስጥ ማደር	78
ሐ. መንፈስ ቅዱስ በአማኙ ውስጥ ስለማደሩ በሚሰጠው አስተምህሮ ውስጥ የሚታዩ ችግሮች	79
መ. የመንፈስ ቅዱስ በሰው ውስጥ ማደር ከሌሎች አገልግሎቶች ጋር ሲነጻጸር ..	80
ሠ. በመንፈስ ቅዱስ መታተም	81
18 እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ፡- የማጥመቅ ተግባሩ	82

ሀ. የመንፈስ ቅዱስ ማጥመቅ ትርጉም	82
ለ. የመንፈስ ቅዱስ ጥምቀት ከጳንጠቆስጤ ዕለት በፊት	82
ሐ. በዚህ ዘመን ያሉ ክርስቲያኖች ሁሉ በመንፈስ ቅዱስ ተጠምዋል	82
መ. በመንፈስ ቅዱስ በመጠመቅ ወደ ክርስቶስ አካል መጨመር	83
ሠ. መንፈስ ቅዱስ ወደ ክርስቶስ ውስጥ ማጥመቁ	84
ረ. የመንፈስ ቅዱስ ጥምቀት ከመንፈሳዊ ልምምድ ጋር ሲዛመድ	84
19 እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ፡- የመሙላት ተግባሩ	86
ሀ. የመንፈስ ቅዱስ ሙላት ሲብራራ	86
ለ. ለመንፈስ ቅዱስ ሙላት የሚያስፈልጉ ሁኔታዎች	88
ሐ. በመንፈስ የመሞላት ውጤቶች	92
20 ሥፍራ-ዘመናት	94
ሀ. የሥፍራ-ዘመናት ትርጉም	94
ለ. የንጽህና ሥፍራ-ዘመን የነጻነት ዘመን	96
ሐ. የሕሊና ሥፍራ-ዘመን የሰው የመምረጥና የመወሰን ዘመን	96
መ. የሰው መንግሥት ሥፍራ-ዘመን ከኖህ ጋር የተደረገ ቃል ኪዳን	97
ሠ. የተስፋ ሥፍራ-ዘመን ከአብርሃም ጋር የተደረገ ቃል ኪዳን	98
ረ. የሕግ ሥፍራ-ዘመን	99
ሰ. የጸጋ ሥፍራ-ዘመን	101
ሸ. የእግዚአብሔር መንግሥት ሥፍራ-ዘመን	102
21 ቃል ኪዳኖች	104
ሀ. ሥነ-መለኮታዊዎቹ ቃል ኪዳኖች	104
ለ. መጽሐፍ ቅዱሳዊ ቃል ኪዳኖች	105
22 መላእክት	112
ሀ. የመላእክት አፈጣጠር	112
ለ. ያልወደቁት መላእክት	112
ሐ. የወደቁ መላእክት	113
መ. የቅዱሳን መላእክት አገልግሎት	114
23 ሰይጣን፡- ማንነቱና ኃይሉ	115
” ስX፤፯፫ ሊልw	115
ለ. የሰይጣን ኃይል	116
24 ሰይጣን፡- ሥራውና የመጨረሻው ዕጣው	118
ሀ. ሰይጣንን በሚመለከት የሚቀርቡ ስህተተኛ ፅንሰ-አሳቦች	118
ለ. የሰይጣን ሥራ	118
ሐ. የሰይጣን ፍጻሜ	119
25 ሰው፡- አፈጣጠሩ	121
ሀ. የሰው ፍጡርነት	121
ለ. የሰው አፈጣጠር	122
26 ሰው፡- ውድቀቱ	125
ሀ. አዳም ከውድቀት በፊት	125
ለ. አዳም ከወደቀ በኋላ	126
ሐ. የአዳም ኃጢያት በሰው ዘር ላይ ያመጣው ውጤት	127
27 ኃጢአት፡- ባሕርዩና ሁሉን አቀፍነቱ	129

ሀ. ሰው ስለ ኃጢአት ያለው አስተሳሰብ	129
ለ. ስለ ኃጢአት መጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮ	129
28 ከኃጢአት ቅጣት መዳን	132
ሀ. የድነት ትርጉም	132
ለ. ድነት እግዚአብሔር ለኃጢአት እንዳዘጋጀው መድኃኒት	132
ሐ. ድነት ከመስቀሉ በፊትና በኋላ	133
መ. የድነት ሦስቱ ጊዜያት	134
ሠ. ድነት በክርስቶስ የተፈጸመ ሥራ	134
ረ. ድነት የእግዚአብሔር የማዳን ሥራ	135
ሰ. ድነት፣ ከዳነ ሰው ኃጢአት ጋር ያለው ግንኙነት	135
ሸ. በእምነት ብቻ የሚገኝ ድነት	136
29 ከኃጢአት ኃይል ነጻ መወጣት	137
ሀ. ከኃጢአት ነጻ መሆን ለክርስቲያኖች በቻ	137
ለ. የኃጢአት ችግር በክርስቲያን ሕይወት	137
ሐ. ሕግ እንደ ሕይወት መመሪያነት	138
መ. ጸጋ እንደ ሕይወት መመሪያ	139
ሠ. ብቸኛው የድል መንገድ	140
ረ. ድል በመንፈስ ቅዱስ	141
30 የጽድቅ አራት ገጽታዎች	143
ሀ. እግዚአብሔር ጻድቅ ነው	143
ለ. የሰው ጽድቅ	143
ሐ. የተሳለፈ የእግዚአብሔር ጽድቅ	144
መ. በመንፈስ ቅዱስ አማካይነት የተሰጠ ጽድቅ	145
31 ቅድስና	146
ሀ. የትክክለኛ አተረጓጎም አስፈላጊነት	146
ለ. የቅድስና ትርጉም	146
ሐ. የቅድስና መንገድ	147
መ. ሦስት ዓባይነት የቅድስና ገጽታዎች	148
32 የድነት ማረጋገጫ	152
ሀ. የፅንሰ-አሳቡ አስፈላጊነት	152
ለ. የድነትን ምንነት መረዳት	152
ሐ. የክርስቲያናዊ ልምምድ ምስክርነት	152
መ. የመጽሐፍ ቅዱስን የተስፋ ቃሎች እውነተኛነት መቀበል	155
33 የድነት ዋስትና	157
ሀ. የአርሚኒያውያን የድነት ዋስትና አመለካከት	157
ለ. አብ በደኅንነት ያለው ሥራ	160
ሐ. የወልድ ሥራ	161
መ. የመንፈስ ቅዱስ ሥራ	162
34 መለኮታዊ ምርጫ	164
ሀ. የምርጫ ውሳኔ	164
ለ. የመለኮታዊ ምርጫ እውነትነት	165
ሐ. የምርጫ አስተምህሮ መረጃ	166

35 ቤተ ክርስቲያን፡- ምእመኖቿ	168
ሀ. ቤተ ክርስቲያን-የዚህ ዘመን የእግዚአብሔር ዓላማ	168
ለ. ቤተ ክርስቲያን-የአዲስ ኪዳን መገለጥ	168
ሐ. አይሁድ፣ አሕዛብና ቤተ ክርስቲያን	169
መ. ከአይሁድና ከአሕዛብ የተመሠረተች ቤተ ክርስቲያን	170
ሠ. የቤተ ክርስቲያን አባላት	171
36 ቤተ ክርስቲያን፡- ዓላማና ተልዕኮዋ	172
ሀ. ዓለም ውስጥ የአሁኑ መለኮታዊ ዓላማ	172
ለ. የቤተ ክርስቲያን አመሠራረት	173
ሐ. የአማኙ ተልዕኮ	173
37 ቤተ ክርስቲያን፡- አገልግሎቷና አደራዋ	175
ሀ. አገልግሎቷ ለእግዚአብሔር	175
ለ. የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት ለሰው	177
ሐ. የቤተ ክርስቲያን ገንዘብ አጠቃቀሟ	178
38 ቤተ ክርስቲያን፡- እምልኮዋ በጸሎትና በምስጋና	182
ሀ. ጸሎት ከክርስቶስ መምጣት በፊት	182
ለ. የመንግስትህ ትምጣ ጸሎት	182
ሐ. የክርስቶስ ጸሎት	183
መ. ጸሎት በጸጋ ግንኙነት ሥር	183
ሠ. የምስጋና ጸሎት	186
39 ቤተ ክርስቲያን፡- አደረጃጀትና ሥርዓቷ	188
ሀ. የቤተ ክርስቲያን አስተዳደር	188
ለ. የቤተ ክርስቲያን ስልጣን	189
ሐ. የቤተ ክርስቲያን ሥርዓቶች	190
40 ቤተ ክርስቲያን፡- የክርስቶስ አካልና ሙሽራ፣ የሚጠብቃት ሽልማቷ	194
ሀ. ሰባቱ የክርስቶስና የቤተ ክርስቲያኑ ተምሳሌቶች	194
ለ. ቤተ ክርስቲያን እንደ ክርስቶስ አካል	195
ሐ. ክርስቶስ እንደ ሙሽራ ቤተ ክርስቲያን እንደ ሙሽሪት	197
መ. ሙሽራይቱ አገጣና ተሸልማ	200
41 ሰንበትና የጌታ ቀን	204
ሀ. ሰንበት በብሉይ ኪዳን	204
ለ. ሰንበት በአሁኑ የቤተ ክርስቲያን ዘመን	205
ሐ. ሰንበት በሚመጣው ዘመን	206
መ. የክርስቶስ ትንሣኤና የሳምንቱ መጀመሪያ ዕለት	206
ሠ. አዲሱ ፍጥረት	206
ረ. የጌታ ቀን (አሁድ)	207
42 አሕዛብ በታሪክና በትንቢት	210
ሀ. አሕዛብ በእግዚአብሔር ዕቅድ	210
ለ. አሕዛብን የሚመለከቱ ቀደምት ትንቢቶች	210
ሐ. የአሕዛብ ዘመናት	210
43 እስራኤል በታሪክና በትንቢት	213
ሀ. እስራኤል ከሥፍረ ዘመናት ጋር ያላት ግንኙነት	213

ለ. እስራኤል ከቃል ኪዳኖች አንጻር	213
ሐ. የእስራኤል ታሪክ በብሉይ ኪዳን	214
መ. የእስራኤል ታሪክና የተፈጸመ ትንቢት	215
ሠ. ስለ እስራኤል 490 ዓመታት የነገረ ትንቢት	216
ረ. ስለ መሢሔ ምጽዓት የተነገረ ትንቢት	217
ሰ. ስለ እስራኤል በመጨረሻ መበተንና መሰብሰብ የተነገረ ትንቢት	218
ሸ. ስለ መጨረሻው ዘመን የተነገረ ትንቢት	218
ቀ. ስለ መሢሐዊው መንግሥትና የጌታ ቀን የተነገረ ትንቢት	219
44 ከክርስቶስ ዳግም ምጽአት ቀደም ብለው የሚከናወኑ ሁኔታዎች	221
ሀ. የእሁኑ ዘመን ዓበይት ሁኔታዎች	221
ለ. ከመነጠቅ በኋላ የሚኖረው የዝግጅት ጊዜ	222
ሐ. የሠላም ጊዜ	223
መ. የስደት ጊዜ	224
45 ታላቁ መከራ	227
ሀ. ታላቁ መከራ ከአጠቃላይ መከራ ጋር ሲነጻጸር	227
ለ. ስለ ታላቁ መከራ የብሉይ ኪዳን አስተምህሮ	227
ሐ. የፍዳው ዘመን በአዲስ ኪዳን አስተምህሮ	228
46 የክርስቶስ ዳግም ምፅዓት	232
ሀ. የዳግም ምጽአቱ ጠቀሜታ	232
ለ. ስለ ዳግም ምጽአት የተነገሩ የብሉይ ኪዳን ትንቢቶች	232
ሐ. የክርስቶስ ዳግም ምጽአት በአዲስ ኪዳን ገለጣ መሠረት	235
47 ትንሣኤዎች	239
ሀ. የኢየሱስ ክርስቶስ ትንሣኤ	239
ለ. የኢየሩሳሌሙ የቅዱሳን ትንሣኤ	239
ሐ. የቤተ ክርስቲያን ትንሣኤ	240
መ. የብሉይ ኪዳን ቅዱሳን ትንሣኤ	240
ሠ. የታላቁ መከራ ወቅት ቅዱሳን ትንሣኤ	241
ረ. የሺህ ዓመቱ ቅዱሳን ትንሣኤ	241
ሰ. የኃጢያተኞች ትንሣኤ	242
48 የእስራኤልና የአሕዛብ ፍርድ	243
ሀ. ከሞት የተነሡ እሥራኤላውያንና አሕዛብ ፍርድ	243
ለ. በሕይወት የሚቆዩ እሥራኤላውያን ፍርድ	244
ሐ. በሕይወት የሚኖሩ አሕዛብ ፍርድ	244
49 የሺህ ዓመቱ መንግሥት	247
ሀ. የእግዚአብሔር መንግሥት ፅንሰ-አሳብ	247
ለ. የሺህ ዓመቱ መንግሥት-የእግዚአብሔር አገዛዝ በምድር ላይ	249
ሐ. በሺህ ዓመቱ መንግሥት ክርስቶስ እንደ ንጉሠ ነገሥት	250
መ. የሺህ ዓመቱ መንግሥት ዓበይት ገጽታዎች	250
ሠ. በሺህ ዓመቱ መንግሥት የእሥራኤል ልዩ ሥፍራ	251
ረ. የሺህ ዓመቱ መንግሥት መንፈሳዊ በረከቶች	252
50 በሰይጣንና በወደቁ መላእክት ላይ የሚሰጠው ፍርድ	254
ሀ. በክርስቶስ መስቀል አማካይነት በሰይጣን ላይ የተሰጠ ፍርድ	254

ለ. የሰይጣን ከሰማይ መጣል	254
ሐ. የሰይጣን ታሥሮ ወደ ጥልቁ መጣል	255
መ. የሰይጣን የመጨረሻ ፍርድ	255
51 ታላቁ የነጭ ዙፋን ፍርድ	257
ሀ. የታላቁ ነጭ ዙፋን የመጨረሻ ፍርድ	257
ለ. የሰማይና የምድር ውድመት	257
ሐ. ድነት ያላገኙ ሙታን ትንሣኤ	257
መ. የሰዎችን ሥራዎች የሚገልጡ መጻሕፍት ተከፈቱ	257
52 አዲስ ሰማይና አዲስ ምድር	259
ሀ. አዲስ ሰማይና አዲስ ምድር	259
ለ. የአዲሲቱ ኢየሩሳሌም አጠቃላይ ገለጣ	259
ሐ. የአዲሲቱ ኢየሩሳሌም ራእይ	260

.....

አባሪዎች

◆ የእርስቶች ማውጫ	264
◆ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶች ማውጫ	268
◆ የአሳታሚው ማስታወሻ	283

ምስጋና

ይህ የትርጉም ሥራ ዳር እንዲደርስ ሞያዊ እርዳታ በመስጠት ረገድ የተሳተፉትን ኢትዮጵያውያን በሙሉ፥ በተለይም እንግዳሽ ማርቆስ፥ ትፍስህት ለማ፥ አበራ ምትኩ፥ አስቴር ተመስገንና ፍራንሲስ ዊላርድ ላደረጉት አስተዋጽዖ ከልብ እናመሰግናለን።

መታሰቢያ

አሳታሚው በዳላስ ቲያሎጂካል ሴሚናሪ ተማሪ በነበረበት ወቅት ከዶክተር ቴፈርና ከዶክተር ዋልቮርድ ሥር ተቀምጦ የመማር ልዩ ዕድል አገኝቶ ነበር።

ዶክተር ቴፈር እ.ኤ.አ. በ1952 ዓ.ም. አሳታሚው ከሴሚናሪ እንደተመረቀ በክብር ወደ ጌታ ሲሄዱ፥ ልክ ከሃምሳ ዓመት በኋላ ይህንን መጽሐፍ ለማሳተም የመጨረሻውን ዝግጅት እያደረግንበት ባለንበት ወቅት ዶክተር ዋልቮርድ በጌታ ወደተዘጋጀላቸው ሥፍራ ሄደዋል።

አሳታሚው ይህ መጽሐፍ ሕይወታቸውና ትምህርታቸው የብዙ ሰዎችን ሕይወት ለነካው ለእነዚህ ሁለት ሰዎች ማስታወሻነት ይሆን ዘንድ ምኞቱ ነው።

ዋና ዋና

የመጽሐፍ ቅዱስ

ጭብጦች

መቅድም

“ዋና ዋና የመጽሐፍ ቅዱስ ጭብጦች” በመባል የታወቀው ይህ መጽሐፍ ከግማሽ ምዕተ ዓመት በላይ በመላው ዓለም ያሉ በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ አንባቢያንን ባርኳል። በደራሲው ዶክተር ሉዊስ ስፔሪ ፔፈር ጥረትና ዓላማ መሠረት ይህ መጽሐፍ የመጽሐፍ ቅዱስ ታላላቅ መልእክቶችን መገለጥ ቀላልና ግልጽ በሆነ መንገድ አቅርቧል። ደግሞም ይህ መጽሐፍ በቁጥር በርካታ ለሆኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ተማሪዎች የእግዚአብሔርን ቃል አጠቃላይ እውነቶች እንዲረዱ በር ከፍቶላቸዋል።

ዶክተር ሉዊስ ስፔሪ ፔፈር ይህን መጽሐፍ ከጻፉ ከሩብ ምዕተ ዓመታት በኋላ የሥራቸው ሐውልት የሆነውን ባለ ስምንት ቅጽ ስልታዊ ሥነ-መለኮት (Systematic Theology/ሲስተማቲክ ቲዮሎጂ) የሚል መጽሐፍ አበርክተዋል። ይህ መጽሐፍ የመጽሐፍ ቅዱስን ልዩ ትምህርት አጠቃላይና ስልታዊ በሆነ መንገድ ያቀርባል። የእኚህ ታላቅ ምሁር የዕድሜ ልክ ጥናት ውጤት የሆነውና በተለያዩ መልክ የቀረበው የቅዱሳን መጻሕፍት ምርምራቸው፣ በዚህ መጽሐፍ የተካተተ ስለሆነ ብቃታቸውን የሚመሰክር ላቸው ይመስላል።

ደራሲው በኋላ የጻፏቸው ጽሑፎች ተሻሽሎ እንደገና በታተመው በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ተካተዋል። በዚህም ምክንያት አንዳንድ ምዕራፎች በአንድነት የተጣመሩ ሲሆን አዳዲስ ምዕራፎችም ታክለዋል። “ዋና ዋና የመጽሐፍ ቅዱስ ጭብጦች” ብለለት ያለውን የዶክተር ፔፈር የዕድሜ ልክ ጥናትና ምርምር በተብራራ መንገድ ያቀርባል።

በዚህ በተሻሻለው እትም ውስጥ የሚገኙ አንዳንድ ምዕራፎች ከመጀመሪያው እትም ጋር በጣም ተመሳሳይ ቢሆኑም፣ የመጽሐፉ ሰባ አምስት በመቶ ግን አዲስ ነው። ከመጽሐፍ ቅዱስ የተውጣጡ ብዙ ምንባቦች የታከሉበት ከመሆኑም በላይ፣ በመጀመሪያው እትም ያልነበሩ ብዙ አሳቦች በዚህ እትም ውስጥ አሉ።

የዚህ የተሻሻለ እትም ዋና ዓላማ የመጽሐፍ ቅዱስ ታላላቅ መልእክቶችን አጠቃላይ በሆነና በተብራራ መልክ ማቅረብ ነው። እያንዳንዱ አማኝ በግሉ በማጥናት ለመረዳት በሚችልበት አኳኋን ተዘጋጅቷል። አዲሱ እትም በኅምሳ ሁለት ምዕራፎች የተከፋፈለ ሲሆን፣ እነርሱም በዓመት ውስጥ ካሉት ኅምሳ ሁለት ሳምንታት ጋር እኩል በመሆናቸው፣ በየሳምንቱ አንዳንድ ምዕራፍ እየተጠና በአንድ ዓመት ይጠናቀቃል ማለት ነው። በዚህ መጽሐፍ አማካይነት መጽሐፍ ቅዱስን በግል፣ በቤት ውስጥ ወይም በቤተ ክርስቲያን በቡድን ለማጥናት ይቻላል። ይህ መጽሐፍ በመጽሐፍ ቅዱስ ተቋሞችና ኮሌጆች የመጽሐፍ ቅዱስን እውነት ለማጥናት እንዲያገለግል ሆኖ የተዘጋጀም ነው። መጽሐፍ ቅዱስን ለሚማር አዲስ ትውልድ የዚህ ቅጽ ጠቃሚነት ከፍ ያለ ነው የሚል ተስፋ አለ።

ጀን ኤፍ ዋልቮርድ

John F. Walvoord

መግቢያ

ይህ መጽሐፍ የሥነ-መለኮት ሥልታዊ ትምህርትን ሙሉ በሙሉ ያሟላል በሚል አሳብ የተጻፈ አይደለም። መጠነኛና እጅግ አስፈላጊ በሆኑ መሠረታዊ የክርስትና ትምህርቶች ላይ በማተኮር፣ ጥልቅ የሆነ የሥነ-መለኮት ትምህርት የሌላቸውን አማኞች ለመርዳት የተጻፈ ነው።

“ዋና ዋና የመጽሐፍ ቅዱስ ጭብጦች” የመገለጦች መልህቅ ነው። አስተዋይ የሆነ የመጽሐፍ ቅዱስ ተማሪ በአዲስ ኪዳን ጥልቅና መሠረታዊ ትምህርት መደነቁ እርግጥ ነው (ማቴ. 7:28፤ ዮሐ. 7:16-17፤ ሐዋ. 2:42፤ ሮሜ 6:17፤ ኤፌ. 4:14፤ 1ኛ ጢሞ. 1:3፤ 4:6፤ 16፤ 6:1፤ 2ኛ ጢሞ. 3:10፤ 16፤ 4:2-3፤ 2ኛ ዮሐ. 9-10)። የመጽሐፍ ቅዱስን መሠረታዊ የእምነት ትምህርት በሚገባ የማይረዳ አማኝ ኤፌሶን 4:14 ውስጥ “እንደ ስሕተት ሽንገላ ባለ ተንኮል በሰዎችም ማታለል ምክንያት በትምህርት ነፋስ ሁሉ እየተፍገመገምን ወዲያና ወዲህም እየተንሳፈፍን...” የሚለውን እውነት ይደርስበታል። ጠንካራ ናቸው የሚባሉ አማኞች በአሁኑ ጊዜ በሀሰት ትምህርት መወሰዳቸው ለዚህ ማረጋገጫ ነው። በሌላ በኩል ደግሞ የመለኮት ዓላማ፣ “ቃሉን ስበክ፤ በጊዜውም አለጊዜውም ጽና፤ ፈጽመህ እየታገሥህና እያስተማርህ ዝለፍና ገሥጽ፤ ምክርም፤ ሕይወት የሚገኝበትን ትምህርት የማይታገሥበት ዘመን ይመጣልና” በሚለው ቃል መሠረት የጌታ ተከታይ የሆነ ሁሉ ዝግጁ እንዲሆን ነው።

በዚህ መጽሐፍ የተካተቱ ምዕራፎች በሙሉ በክብሩና በጸጋው ባለጠጋ ለሆነ ጌታ ክብር ይሆን ዘንድ በጸሎት በመታገዝ ቀርበዋል።

የጌታ ልጆች የሆኑ አማኞችም “ሕይወት የሚገኝበትን ትምህርት” ለመናገር ብቃት እንዲኖራቸው ያግዝ ዘንድም ይህ መጽሐፍ ተዘጋጀ።

ሉዊስ ስፔሪ ችፈር

Lewis Sperry Chafer

መጽሐፍ ቅዱስ፡- የእግዚአብሔር ቃል

የተለየ ትኩረት ሳይሰጥ የሚያነብ አንባቢ እንኳን መጽሐፍ ቅዱስን በሚያነብበት ጊዜ መጽሐፉ ፍጹም ልዩ መሆኑን ይገነዘባል። መጽሐፍ ቅዱስ የሰውን ልጅ የብዙ ሺህ ዓመታት ታሪክ የሚያጠቃልል ሲሆን ፥ ከአርባ በሚበልጡ በተለያዩ ዘመናትና፥ የኑሮ ሁኔታዎች ውስጥ ባለፉ ጸሐፊዎች የተጻፈ ነው። ይሁን እንጂ የማይገናኙ ልዩ ልዩ ጽሑፎች ስብስብ ሳይሆን፥ አስደናቂ ተከታታይነትና ወጥነት ያለው፥ መጽሐፍ ነው። በአማርኛችን መጽሐፍ ቅዱስ የሚል ስያሜ የተሰጠው ይህ ድንቅ መጽሐፍ፥ በግሪክኛ “ቢብሎስ” በሚል ስያሜ ይታወቃል። እንግሊዝኛ ተናጋሪዎች “ዘ ባይብል” የሚል ስያሜ የሰጡትም ከዚህ ቃል የተነሣ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ በሰዎች የተጻፈ ቢሆንም በእርግጥ የእግዚአብሔር ቃል ነው። ይህ ነው ልዩ ባሕርዩ።

መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን የሚደግፉ ሁለት ማረጋገጫዎች አሉ። 1. አንዱ ውስጣዊው ማረጋገጫው ነው። ይኸውም መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተመለከቱት እውነታዎች እና መጽሐፉ ራሱ ስለመለኮታዊነቱ የሚገልጠው ሲሆን፤ 2. ውጫዊው ማረጋገጫ ደግሞ፥ ልዕለ-ተፈጥሮ የሆነ ባሕርይውን የሚደግፉትና ውስጡ የተጠቀሱት እውነቶች ናቸው።

ሀ. ውስጣዊ ማረጋገጫ

መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን በመቶ በሚቆጠሩ የንባብ ክፍሎች ራሱ ገልጧል (ዘዳ. 6፡6-9፤ 17-18፤ ኢያሱ 1፡8፤ 8፡32-35፤ 2ኛ ሳሙ. 22፡31፤ መዝ. 1፡2፤ 12፡6፤ 19፡7-11፤ 93፤5፤ 119፡9፤ 11፤ 18፤ 89-93፤ 97-100፤ 104-105፤ 130፤ ምሳሌ 30፡5-6፤ ኢሳ. 55፡10-11፤ ኤር. 15፡16፤ 23፡29፤ ዳን. 10፡21፤ ማቴ. 5፡17-19፤ 22፡29፤ ማር. 13፡31፤ ሉቃስ 16፡17፤ ዮሐ. 2፡22፤ 5፡24፤ 10፡35፤ ሐዋ. 17፡11፤ ሮሜ 10፡17፤ 1ኛ ቆሮ. 2፡13፤ ቆላ. 3፡16፤ 1ኛ ተሰ. 2፡13፤ 2ኛ ጢሞ. 2፡15፤ 3፡15-17፤ 1ኛ ጴጥ. 1፡23-25፤ 2ኛ ጴጥ. 3፡15-16፤ ራእይ 1፡2፤ 22፡18)። ለማንም ግልጥ በሚሆን ሁኔታና በብዙ መንገዶች፥ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን ቅዱሳት መጻሕፍት ገልጠዋል። የብሉይ ኪዳንና የአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች፥ ክርስቶስም ጭምር፥ መጽሐፍ ቅዱስ በእግዚአብሔር ገላጭነት የተጻፈ ቃል ነው ይላሉ። ለምሳሌ መዝሙር 19፡7-11 ውስጥ መጽሐፍ ቅዱስ በእርግጥ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑ ተገልጦ፥ ፍጹምነትንና በአንጻሩ በቃሉ አማካይነት የተለወጠ ስድስት ሰብአዊ ባሕርዮች ተመልክተዋል። ኢየሱስ ክርስቶስም ሕግ መፈጸም እንደነበረበት ገልጧል (ማቴ. 5፡17-18)። ዕብራውያን 1፡1-2 ውስጥም እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን ለነቢያቱ፥ በአዲስ ኪዳን ደግሞ ለልጁ የተናገረ መሆኑ ተረጋግጧል። ሰው የመጽሐፍ ቅዱስን የእግዚአብሔር ቃልነት የማይቀበል የሚሆነው፥ መጽሐፉ የእግዚአብሔር ቃል ስለመሆኑ ራሱ የሚሰጠውን የተደጋገሙ መረጃዎች የማይቀበል ሲሆን ብቻ ነው።

ለ. ውጫዊ ማረጋገጫ

መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን በራሱ የሚያስረግጥ ብቻ ሳይሆን፥ ተጠራጣሪዎችን እንኳን ለማሳመን በሚችሉ ብዙ መረጃዎች የተሞላ ነው።

1. የመጽሐፍ ቅዱስ ተከታታይነት ወይም ወጥነት። ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ከተገለጡት እጅግ አስገራሚ እውነቶች አንዱ፡ ወደ 1600 ዓመታት በሚጠጋ ጊዜ ውስጥ በኖሩና ከአርባ በላይ በሚሆኑ የተለያዩ ሰዎች የተጻፈ መሆኑ ነው። ይሁን እንጂ መጽሐፉ የሰድሳ መጻሕፍት ስብስብ ሳይሆን፤ አንድና ወጥ ነው። ጸሐፊዎቹ ከተለያዩ ማኅበራዊ መሠረት የመጡ ናቸው፤ ነገሥታት፤ ጭሰኞች፤ ፈላስፋዎች፤ ዓሣ አጥማጆች፤ ሐኪሞች፤ የመንግሥት ባለሥልጣናት፤ ምሁራን፤ ባለቅኔዎች እና ገበሬዎች ነበሩ። እነዚህ ሰዎች በተለያዩ ባሕሎችና ልምዶች መኖር ብቻ ሳይሆን፤ የተለያዩ ባሕርያትም ነበሯቸው። ቢሆንም መጽሐፍ ቅዱስ ከዘፍጥረት እስከ ራእይ በግልጽ የሚታይ ተከታታይነትና ወጥነት አለው።

የመጽሐፉ ተከታታይነት ከአሁኑ ዓለም አፈጣጠር እስከ አዲሱ ሰማይና ምድር መፈጠር ድረስ ባለው ታሪካዊ ቅደም ተከተል ሥርዓት ሊታይ ይችላል። ብሉይ ኪዳን ስለ እግዚአብሔር ባሕርይ፤ ስለ ኃጢአት፤ ስለ ድነት፤ እንዲሁም እግዚአብሔር ስለ መላው ዓለም፤ ስለ እስራኤልና ስለ ቤተ ክርስቲያን ያለውን ዓላማና ዕቅድ ይገልጻል። መለኮታዊ ትምህርት ከዝቅተኛው፤ ማለት ቀለል ካለ መግቢያ ተነሥቶ እስከተወሳሰበ ትምህርትነት ደረጃ በደረጃ ይቀርባል። መጽሐፍ ቅዱስ ምሳሌያዊ አገላለጦችን በቀጥተኛ ትርጉማቸው፤ ትንቢቶችን ደግሞ በተወሰነ ጊዜ ክንውናቸው ያሳያል። ከመጽሐፍ ቅዱስ በበይነት ጉዳዮች አንዱ፡ በሰማይና በምድር እጅግ ስለከበረውና ፍጹም ስለሆነው ኢየሱስ ክርስቶስ በቅድሚያ መተንበይ፤ የትንቢቱን እውነት ማመልከትና ኢየሱስን ከፍ ማድረግ ነው። ይህ አስደናቂ መጽሐፍ በሰዎች ተጻፈ ብሎ ከማመን ይልቅ፤ በእግዚአብሔር ገላጭነት ተጻፈ የሚለውን መቀበሉ ይቀልላል። ስለሆነም፤ በመጽሐፍ ቅዱስ የሚያምኑ ሁሉ፤ የተለያዩት የመጽሐፍ ቅዱስ መልእክቶች በተለያዩ ሰዎች የተጻፉ መሆናቸውን በመቀበል፤ የመልእክቶቹን አንድ ወጥነት በመንፈስ ቅዱስ ምሪትና አነሳሽነት ይረዳሉ።

2. የመጽሐፍ ቅዱሳዊ መገለጥ ጥልቅነት። እውነትን በመግለጥ ረገድ መጽሐፍ ቅዱስ ተመርምሮ አያልቅም። ቴሌስኮፕ የሰማይን ከፍታ እንደሚያሳይ፤ መጽሐፍ ቅዱስም የእግዚአብሔርን የእጅ ሥራዎች ከመነሻ እስከ ፍጻሜ፤ ከሰማያት ከፍታ፤ እስከ ሲኦል ጥልቀት ያመለክታል። ማይክሮስኮፕ ረቂቅ ነገሮችን እንደሚያሳይ ሁሉ፤ ረቂቁ የእግዚአብሔር ሥራ፤ ዕቅድና ዓላማው እንዲሁም የፍጥረቱ ፍጹምነት በመጽሐፍ ቅዱስ ተገልጧል። ምንም እንኳን መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተካተቱት ብዙ መጻሕፍት የተጻፉት፤ ጸሐፊዎቹ ስለዘመናዊው ግኝት ግምት ባልነበራቸው ጊዜና በጥንታዊው የሰው ልጅ እውቀት ደረጃ ቢሆን፤ በቅርቡ የተገኙት የሥነ-ምድር ምርምር ጥናቶች መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያሉትን እውነቶች ከመቃረን ይልቅ ይደግፋሉ። ጥንታዊዎቹ ቅዱሳት መጻሕፍት በሚያስደንቅ አኳኋን ከዘመናዊው የሥነ-ምድር ምርምር ግኝቶች ጋር ይስማማሉ። መጽሐፍ ቅዱስ ዘላለማዊነት ያላቸውንና በእግዚአብሔር ብቻ የሚታወቁትን እውነቶች ስለሚገልጹ፤ ከሰው ምርምርና ግኝት በላይ የሆኑ እውነቶችን ይዟል። መጽሐፍ ቅዱስ እውነትን በሙሉና በረቂቅነት የሚያሳየንን ያህል የሚያሳይ ሌላ መጽሐፍ በዓለም የለም።

3. የመጽሐፍ ቅዱስ የመለወጥ ኃይልና ገትመቱ። በዓለማችን የመጽሐፍ ቅዱስን ያህል ለተለያዩ ሕዝቦችና ባሕሎች በተለያዩ አያሌ ቋንቋዎች የታተመ ሌላ መጽሐፍ የለም። የማተሚያ መኪና እንደተፈለሰፈም ለመጀመሪያ ጊዜ የታተመው መጽሐፍ ቅዱስ ነው። በዓለም ታላላቅ ቋንቋዎች ሁሉ በብዙ ሚሊዮን ቅጂዎች ታትሟል። ጽሑፍ ያለው እያንዳንዱ ቋንቋ ከመጽሐፍ ቅዱስ ቢያንስ ጥቂት ክፍሎች የታተመ ነገር አለው። ምንም እንኳን እንደ ፈረንሳይው ቮልቴር ያሉ ሃይማኖት የለሾች መጽሐፍ ቅዱስ ከአንድ ትውልድ ዕድሜ በኋላ ከአገልግሎት ውጪ ይሆናል ቢሉ፤ የሀያኛው ክፍለ-ዘመን ደራሲያንም

መጽሐፉ ይረሳል ወይም ፈላጊ አይኖረውም ቢሉ፤ ካለፈው ይበልጥ በብዙ ቋንቋዎች በመታተም ላይ ነው። በተከታዮች ብዛት ከክርስቲና የሚበልጡ ሌሎች ሃይማኖቶች፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር ሊወዳደር የሚችልና መገለጥ ያለው ጽሑፍ ሊያቀርቡ አልቻሉም። የመጽሐፍ ቅዱስ ሕይወትን የመለወጥ ኃይል በዘመናችንም ቀጥሏል። ላልዳነ ሰው መጽሐፍ ቅዱስ “የመንፈስ ሰይፍ” ነው (ኤፌ. 6:17)፤ ለዳነው የሚያነጻ፤ የቅድስናና ድል አድራጊነት ኃይል ነው (ዮሐ. 17:17፤ 2ኛ ቆሮ. 3:17፤ 18፤ ኤፌ. 5:25-26)። መጽሐፍ ቅዱስ የሕግና የሥነ-ምግባር ብቸኛው መለኮታዊ መሠረት እንደሆነ ይኖራል።

4. የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት። የመጽሐፍ ቅዱስ ከሰው እውቀት በላይ የሆነ ባሕርይ የሚታየው፤ ሊታወቅ የማይቻልን እውነት ግልጥና እንዲታወቅ አድርጎ ማቅረቡ ነው። ዘላለምን ማለት ሰው ከመፈጠሩ በፊት የነበረውን ተፈጥሮ ሳይቀር ይገልጣል። የእግዚአብሔር ባሕርይና ሥራዎቹም ተገልጠውበታል። እግዚአብሔር ለዓለም፤ ለእስራኤልና ለቤተ ክርስቲያን ያለው አሳብና ዘላለማዊ ዕቅዱ፤ መጽሐፍ ቅዱሳዊው ትንቢት ውስጥ ተጠቃሏል። በማንኛውም ጉዳይ ላይ የሚሰጠው ገለጣ የመጨረሻ፤ ትክክልና ጊዜ የማይገድበው ነው። ሁለንተናዊ ባሕርይው አንባቢዎቹን ከጊዜና ከዘላለም ጋር በተዛመደ ነገር ብልሆች አድርጓቸዋል።

5. መጽሐፍ ቅዱስ በሥነ-ጽሑፍነቱ። በሥነ-ጽሑፍነቱ ሲታይ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ምጡቅ ነው። ታሪካዊ ዘገባዎችን ብቻ ሳይሆን፤ ዝርዝር ትንቢቶችን፤ ውብ የሆኑ ቅኔዎችን፤ ልዩ ውበት ያለው ተውኔትን፤ የፍቅርና የጦርነት ታሪኮችን፤ በመጽሐፍ ቅዱሳዊው እውነት ላይ የሚነሡ ፍልስፍናዎችን ያጠቃልላል። የጸሐፊዎቹ መለያየት ከያዛቸው ጉዳዮች ስብጥር ብዛት ጋር ይስማማል። እንደ መጽሐፍ ቅዱስ በዘመናት የኖሩትንና በሁሉም የእውቀት ደረጃ ላይ የነበሩትን ሰዎች የማረከ ጽሑፍ የለም።

6. የማያዳለው የመጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣን። መጽሐፍ ቅዱስ በሰዎች መጻፉ ለሰዎች እንዲያደላ አላደረገውም። ያለማመንታት የማንንም ኃጢአት እና ደካማነት ይገልጣል። ይህ ብቻ አይደለም፤ በራሳቸው በጎ ምግባር የሚታመኑ ፍጻሜያቸው ጥፋት መሆኑንም ያስገነዝባል። በሰዎች ብዕር ቢጻፍም፤ ከሰው ወደ ሰው ሳይሆን፤ ከእግዚአብሔር ወደ ሰው የተላለፈ መልእክት ነው። ስለ ምድራዊ ነገሮችና ስለ ሰዎች ልምምድ ቢገልጥም፤ የሰማይና የምድርን፤ የሚታዩና የማይታዩ ነገሮችን፤ ስለ እግዚአብሔር የሚገልጡ እውነቶችን፤ ስለ መላእክት፤ ስለ ሰው፤ ስለ ጊዜና ዘላለም፤ ስለ ሞትና ሕይወት፤ ስለ ኃጢአትና ድነት፤ ስለ መንግሥተ ሰማያትና ሲኦልም በግልጽነትና በሥልጣን ያብራራል። እንዲህ ያለን መጽሐፍ ሰው መጻፍ ቢፈልግ እንኳን፤ ያለመለኮታዊ ምሪት ሊጽፈው አይችልም ነበር። ስለዚህ መጽሐፍ ቅዱስ፤ በሰው ቢጻፍም፤ እግዚአብሔር ብቻ ከሚሰጠው እርግጠኝነት፤ ዋስትና እና ሠላም ጋር ከርሱ የተላከ ነው።

7. የመጽሐፍ ቅዱስ ሉዓላዊ ባሕርይ። መጽሐፍ ቅዱስ፤ ከሁሉም ይልቅ እግዚአብሔር በልጁ በኩል እራሱን መግለጡን ያመለከተ፤ አካልነቱንና ክብሩን ያስገነዘበ ታላቅ መጽሐፍ ነው። እንደ ኢየሱስ ያለው ሰብእና የሚች ሰው ፈጠራ ሊሆን አይችልም፤ ምክንያቱም ፍጹምነቱ ከሁሉ የላቀ እንዲሁም ቅድስናና ጥበብ ያለው በመሆኑ የዚህ ምድር ሰው የሚገነዘበው አልነበረም። የመጽሐፍ ቅዱስ ዋና ባሕርይ የኢየሱስ ክርስቶስን ታላቅ ታሪክ በመግለጥ ተረጋግጧል።

መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከተካተቱት ሰብአዊና ከሰብአዊነት በላይ በሆኑ ባሕርያት ኅብረት የተነሣ፤ የተጻፈ ቃል በሆነው መጽሐፍ ቅዱስና፤ ሕያው ቃል በሆነው ኢየሱስ ክርስቶስ መካከል ተመሳሳይነት ይታይ ይሆናል። ሁለቱም ከመሠረታቸው መለኮታዊ

ናቸው። በመሆናቸውም የመለኮትንና የሰውን ምስጢራዊና ፍጹም ግንኙነት ይገልጣሉ። ሁለቱም በሚያምኑ ሰዎች ሕይወት ውስጥ የሚሠራ የመለወጥ ኃይል ያላቸው ሲሆን፤ የማያምኑ ሰዎችን ደግሞ እንዳይቀበሏቸው በሚፈልግ ፈቃዳቸው እንዲቀጥሉ እግዚአብሔር ትቷቸዋል። በሁለቱም ውስጥ የማይበከለውና የማይሻረው መለኮታዊ ፍጹምነት አለ። የሚገልጧቸው እውነቶች የሕፃን አእምሮ በሚገነዘበው ደረጃ ቀላል ናቸው። ያንኑ ያህል፤ ፍጻሜ የሌለው የመለኮታዊው ጥበብ እንዲሁም እውቀት ሀብቶች ሲሆኑ፤ እንደፈጠራቸው እንደ እግዚአብሔር ዘላለማዊ ናቸው።

መጽሐፍ ቅዱስ፡- እስትንፋሱ-እግዚአብሔር

መጽሐፍ ቅዱስ፡ ጸሐፊዎቹ በእግዚአብሔር እየተመሩ የጻፉት ብቸኛ መጽሐፍ ነው። ይህ በእግዚአብሔር ምሪት መጽሐፍ ቅዱስን መጻፍ፡ እስትንፋሱ-እግዚአብሔር ይባላል። የእስትንፋሱ-እግዚአብሔር ትርጉም እግዚአብሔር ሰብአውያን ጸሐፊዎችን ተጠቅሞ ለሰው ዘር ያለውን ሙሉና ተከታታይነት ያለውን አሳቡን ማስጻፉ ነው። ይህን ሲያደርግ ጸሐፊዎቹ እነሱነታቸውን፣ የአጻጻፍ ስልታቸውን እና የግል ሁኔታቸውን ሳይተዉ እንዲጽፉ ፈቅዷል። ጽሑፉን በማዘጋጀት ረገድ እግዚአብሔር በሰዎች መገልገሉ እውነት ነው። እነዚህ ሰዎች የሚጽፉትን ሁሉ ባይረዱም፣ በእግዚአብሔር እየተመሩ መጽሐፉን መጽሐፍ ቅዱስ ያሰኙትን ስድሳ ስድስት መጻሕፍት ጽፈዋል። እነዚህ መጻሕፍት አስገራሚ አንድነት ወይም ተያያዥነት ያላቸው ከመሆናቸውም ሌላ፣ የተጻፈው ቃል ሁሉ በመንፈስ ቅዱስ ለመጻፍ ቋሚ ማስረጃዎች አሏቸው።

በዚህ መሠረት መጽሐፍ ቅዱስ ምንም እንኳን በሰው ብዕር ቢጻፍ፣ ሰው ለመሰሉ የጻፈው ሳይሆን፣ እግዚአብሔር ለሰው ያስተላለፈው መልእክት ነው። መጽሐፍ ቅዱስን እግዚአብሔር ቃል በቃል አስጻፈውም አላስጻፈው፣ የጥንት ዘገባዎች ግልባጭ ሆነም አልሆነ፣ የሰብአዊ ጸሐፊዎች የምርምር ውጤት፣ አሳብ፣ ምኞታቸው ወይም ፍርሃታቸው ሆነም አልሆነ፣ በማንኛውም መንገድ እግዚአብሔር እርሱ የሚፈልገውን ብቻ ይጽፉ ዘንድ ጸሐፊዎቹን መርቷቸዋል። ይህ በመሆኑም መጽሐፍ ቅዱስ በትክክል የእግዚአብሔር ቃል ነው። ምንም እንኳን የመጽሐፍ ቅዱስ ምንባቦች በአቀራረባቸው ምናልባት የሚለያዩ ቢሆኑ፣ እያንዳንዱ የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል እስትንፋሱ-እግዚአብሔር ነው።

የእስትንፋሱ-እግዚአብሔር አስተምህሮ፣ ልዕለ ተፈጥሮ (supernatural) በመሆኑ፣ ለሰዎች ግንዛቤ አንዳንድ ችግሮች ያስከትል ይሆናል። እንዴት ነው አንድ ሰብአዊ ጸሐፊ በራሱ አሳብና እውቀት እየጻፈ፣ እግዚአብሔር እንዲመዘግብ የሚያዘውን ብቻ በትክክል ሊጽፍ የሚችለው? ይህን ከመሳሰሉ ጥያቄዎች የተነሣ፣ ሰብአዊው ጸሐፊ ምን ያህል በመለኮት ቁጥጥር ሥር ነበር? በሚለው ጥያቄ ላይ የተለያዩ አስተያየቶች ተሰንዝረዋል። እነዚህ አስተያየቶች “እስትንፋሱ-እግዚአብሔርን አስመልክቶ የቀረቡ ንድፈ-አሳቦች” ተብለዋል። ስለሆነም የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል ፈቺዎች ሁሉ ከእነዚህ ንድፈ-አሳቦች አንዱን ወይም ከዚያ በላይ የሆኑትን ንድፈ-አሳቦች ይከተላሉ። ተቀባይነት ያለው ንድፈ-አሳብ ለመጽሐፍ ቅዱስ ቃል አፈታት ሁሉ መሠረት የሆነው ነው። ስለሆነም ስለ እስትንፋሱ-እግዚአብሔር ትክክለኛ የሆነውን ንድፈ-አሳብ በጥንቃቄ መለየት ይገባል።

ሀ. የእስትንፋሱ-እግዚአብሔር ንድፈ-አሳቦች

1. “የቃል” እና “ምሉእ” እስትንፋሱ-እግዚአብሔር። በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ትክክለኛው እስትንፋሱ-እግዚአብሔር የቃልና ምሉእ እስትንፋሱ-እግዚአብሔር ተብሎ ይገለጣል። “የቃል እስትንፋሱ-እግዚአብሔር” ትርጉሙ የመጀመሪያዎቹ የመጽሐፍ ቅዱስ ጽሑፎች በተጻፉበት ጊዜ ጸሐፊዎቹን በቃላት አመራረጥ ሳይቀር እግዚአብሔር መርቷቸዋል ማለት ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ግን የሰውን ጸሐፊነትም ያመለክታል። የተለያዩ የመጽሐፍ ቅዱስ መጻሕፍት የጸሐፊዎቹን የግል ባሕርይ በአጻጻፍ ስልታቸውና በቃላት አመራረጣቸው የሚገልጡ ሲሆን፣ ማንነታቸውም ብዙውን ጊዜ በአስተሳሰባቸው፣ በአመለካከታቸውና በጸሎታቸው ወይም በፍርሃታቸው ይታወቃል። ምንም እንኳን መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ሰብአዊነት ቢኖር፣ እስትንፋሱ-እግዚአብሔር

የተመዘገቡት ቃላት ሁሉ ከእግዚአብሔር እንዲሆኑ ያደርጋል። ይህ “ምሉእ” በመባል የሚታወቅ ሲሆን፤ ትርጉሙም “ምሉእ እስትንፋሱ-እግዚአብሔር” ማለት ነው። ይህ አሳብ፤ ለመጽሐፍ ቅዱስ የተሰጠው እስትንፋሱ-እግዚአብሔር ግማሽ ነው የሚለውን አመለካከት ይቃወማል።

ትክክለኛውና መሠረታዊው የእምነት ትምህርት ምን እንደሆነ ግልጽ ለማድረግ ብዙ ጊዜ ተጨማሪ ገላጭ ቃላት ታክለዋል። መጽሐፍ ቅዱስ ስሕተት የለሽና ትክክል መሆኑን ለመግለጥ፤ የማይሳሳት፤ የእውነት ቃል መሆኑን ለመግለጥ ደግሞ፤ ስሕተት አልባ ተብሏል። ምንም እንኳን መጽሐፍ ቅዱስ አንዳንድ ጊዜ እውነት ያልሆኑ ገለጣዎችን፤ ከዚያም አልፎ ዘፍጥረት 3፡4 ላይ እንደተመለከተው፤ የሰይጣንን የሐሰት ትምህርት ቢያቀርብ፤ እነዚህ ሁሉ ሰዎችን ወይም ሰይጣንን የሚያመለክቱ እንደሆኑ በግልጽ ተጠቅሷል። እግዚአብሔርም የእነዚህን ገለጣዎች እውነተኝነት አላረጋገጠም። መጽሐፍ ቅዱስ ቃል በቃል እስትንፋሱ-እግዚአብሔር ነው ብሎ መግለጥ፤ እንዲሁም እውነትን በመግለጥ ረገድ ስሕተት አልባና ሐቅ ነው ማለት፤ መጽሐፉ እንደ መለኮታዊ ቃልነቱ ተዓማኒ ይሆን ዘንድ ለእያንዳንዱ የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል ልዕለ-ተፈጥሮና ፍጹም የሆነው የእግዚአብሔር ምሪት አለው ማለት ነው።

እስትንፋሱ-እግዚአብሔር በእርግጥ የሚመለከተው የመጀመሪያዎቹን ወይም ዋነኞቹን ጽሑፎች እንጂ፤ ቅጂዎችንና ትርጉሞችን አይደለም። የመጀመሪያው ዋና ጽሑፍ በአሁኑ ጊዜ የሌለ ከመሆኑ የተነሣ፤ ምሁራን አሁን ያለውን መጽሐፍ ቅዱስ ትክክለኛነት ለማረጋገጥና ለመወሰን ብዙ ጥረዋል። እውነትን ለመማማር ላለን ዓላማ ግን፤ አሁን በእጃችን የሚገኙት የመጽሐፍ ቅዱስ ቅጂዎች፤ የመጀመሪያዎቹ ጽሑፎች ትክክለኛ ብዙዎች መሆናቸውን ለመገመት ይቻላል። በይዘት ሳይሆን፤ በአገባብ ጥቃቅን፤ ልዩነቶች ቢኖሩም፤ የመጽሐፍ ቅዱስን አስተምህሮ እምብዛም የሚያዛንፉ አይደሉም። የተገኙት ተጨማሪ ጽሑፎችም ከላይ ከተጠቀሰው የግንዛቤ መደምደሚያ ጋር ይስማማሉ።

ለተግባራዊ ዓላማዎች ሲባል፤ በዕብራይስጥ የተጻፈው ብሉይ ኪዳንና በግሪክኛ የተጻፈው አዲስ ኪዳን በአንድነት፤ የእግዚአብሔር የራሱ ቃል መሆናቸውንና እርሱ ለሰው ሊያስተላልፍ የፈለጋቸው እውነቶች መሆናቸውን አምኖ ለመቀበል ይቻላል።

2. *ሜካኒካዊ ወይም የቃል ቢቃል ንድፈ-አሳብ*። ቀደም ሲል እንደተመለከተው፤ እውነተኛው እስትንፋሱ-እግዚአብሔር ቃሉ በሚጻፍበት ጊዜ፤ በእግዚአብሔር አመራር ውስጥ የጸሐፊዎችን የመጻፍ ስብእናና ነጻነት ይፈቅዳል የሚለው እውነተኛ አስተምህሮ ተገልጧል። የዚህ ተቃራኒ አመለካከት ግን ቅዱሳት መጻሕፍት በሚጻፉበት ጊዜ፤ ሰዎች የራሳቸውን የአጻጻፍ ዘዴ ምንም ሳይጠቀሙ እግዚአብሔር እንደ ጽሕፈት መኪና ተጠቅሞባቸዋል ይላል። እግዚአብሔር መጽሐፍ ቅዱስን ቃል በቃል አስጽፎት ቢሆን ኖሮ፤ የአጻጻፉ ስልትና ቃላቱ በአጠቃላይ አንድ ዓይነት በሆኑ ነበር። የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎች የግል ፍርሃታቸውን፤ ስሜታቸውን፤ የእግዚአብሔርን ማዳን እና ጸሎታቸውን በብዙ ሁኔታዎች ገልጠዋል። በመሆኑም በተዘዋዋሪ መንገዶች የራሳቸውን ማንነት በዚሁ መለኮታዊ ጽሑፍ ውስጥ አስገብተዋል። ለምሳሌ ሮሜ 9፡1-3 ውስጥ ሐዋርያው ጳውሎስ ለእስራኤል ያደረገው ጸሎት ቃል በቃል ከእግዚአብሔር የተሰጠ ቢሆን ኖሮ ትክክለኛ ትርጉሙን ያጣ ነበር።

በመሆኑም እስትንፋሱ-እግዚአብሔር እያንዳንዱን የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል የሚመለከት ቢሆንም፤ ማንነትን፤ የአጻጻፍ ስልትን ወይም የግል ፍላጎትን አያስቀርም። መጽሐፍ ቅዱስ በአጻጻፍ ረገድ መለኮታዊውን ሥልጣን እንደሚቀበል ሁሉ፤ የጸሐፊውን

ነጻነትም ያረጋግጣል። እግዚአብሔር ሰብአዊ ጸሐፊዎችን በመጠቀም ትክክለኛነትን አከናውኗል፤ ይህን ሲያደርግ ግን የቃል በቃል አጻጻፍን ተከትሎ አይደለም። አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች እግዚአብሔር በቀጥታ እየተናገረ የተጻፉ መሆናቸው ተዘግቧል። አብዛኛዎቹ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ግን፣ ቀጥታ ቃል በቃል ለመጻፋቸው ምንም ማስረጃ ስለሌለ በሰብአዊ ጸሐፊዎች ነው የተመዘገቡት ለማለት ይቻላል።

3. *ፅንሰ-አሳባዊ ንድፈ-አሳብ።* አንዳንዶች የመጽሐፍ ቅዱስን ፍጹም እስትንፋሱ-እግዚአብሔርነት በማቃለል፣ እግዚአብሔር እስትንፋሱን የሰጠው በትክክለኛዎቹ ቃላት ሳይሆን፣ ፅንሰ-አሳብን ብቻ ነው በማለት የመጽሐፉን ደራሲነት ለሰብአዊ ጸሐፊዎቹ ለመስጠት ሞክረዋል። ይህ አመለካከት ችግሮች አሉት። ምክንያቱም ሰዎች በሚጽፉበት ጊዜ እግዚአብሔር የገለጠላቸውን የተረዱት በከፊል ብቻ ቢሆንና ያን በራሳቸው ቃላት ቢያስፍሩት ኑሮ በቀላሉ የማይገመት ችግር ያስከትሉ ነበር።

ለጸሐፊዎች የተሰጧቸው ንድፈ-አሳቦች ብቻ ናቸው የሚለውን አስተያየት መጽሐፍ ቅዱስ በግልጽ ይቃወማል። የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል በእግዚአብሔር መሪነት የተጻፈ መሆኑ ተደጋግሞ በአጽንኦት የተገለጠ እውነት ነው። የቃላት ጠቃሚነት በተደጋጋሚ ተጠቅሷል (ዘጸ. 20፡1፤ ዮሐ. 6፡63፤ 17፡8፤ 1ኛ ቆሮ. 2፡13)። ከብሉይ ኪዳን በመጥቀስ ቃላቱ ከእግዚአብሔር መሆናቸው በተደጋጋሚ ተረጋግጧል (ዮሐ. 10፡17፤ ገላ. 3፡16)። መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑ ኤፌሶን 6፡17፤ ያዕቆብ 1፡21-23፤ 1ኛ ጴጥሮስ 2፡2 ውስጥ በተደጋጋሚ ተመልክቷል። ከእግዚአብሔር ቃል ላይ በሚቀንስ በማንኛውም ሰው ላይም ከባድ እርግጥን ተላልፎበታል (ራእይ 22፡18-19)። ስለዚህም ይህ ንድፈ-አሳባዊ ትንታኔ፣ ቅዱሳት መጻሕፍት ራሳቸው በእግዚአብሔር እስትንፋሱ የተጻፉ ስለመሆናቸው የሚያውጁትን እውነት በተመለከተ ከትክክለኛነት የራቀ ነው።

4. *ከፊል እስትንፋሱ-እግዚአብሔር።* ከመጽሐፍ ቅዱስ የተወሰኑ ክፍሎች ብቻ ናቸው በእግዚአብሔር መሪነት የተጻፉ የሚሉ የተለያዩ ንድፈ-አሳቦች ተከሥተው ነበር። ለምሳሌ አንዳንዶች፣ ስለ መለኮታዊ እውነት መገለጥ የሚናገሩት የቃሉ ክፍሎች ትክክለኛ ቢሆኑም፣ መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙትን ታሪካዊ፣ መልካዳምድራዊ ወይም ሳይንሳዊ አባባሎችን በዚህ መልኩ አንቀበላቸውም ብለዋል። ከዚህ ጋር ተጓዳኝ የሆነው አመለካከት ደግሞ፣ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቂት ክፍሎች ይበልጥ እስትንፋሱ እግዚአብሔር ያለባቸው ስለሆኑ፣ የእውነትና የስሕተታቸው ሁኔታ የደረጃ ጉዳይ ነው የሚለው ነው። ይህም መጽሐፍ ቅዱስ በሚጻፍበት ወቅት እግዚአብሔር ጸሐፊዎቹን በተለያዩ ደረጃዎች የረዳቸው ቢሆንም፣ ያለ ስሕተት ለመጻፍ የሚያስችላቸውን ክህሎት ግን አልሰጣቸውም የሚል ነው። በመሆኑም ከፊል እስትንፋሱ-እግዚአብሔር በሁሉም አቀራረቡ የቃሉን የመጨረሻ ዳኝነት ለእያንዳንዱ አንባቢ ይተዋል። በመሆኑም በዚህ አካሄድ የቃሉ ሥልጣን፣ የአንባቢው ግለሰብ ሥልጣን ይሆንና፣ ሁለት አንባቢዎች በትክክል እውነት የሆነውና ያልሆነው የቱ ነው በሚለው አሳብ የማይስማሙበት ሁኔታ ሊፈጠር ይችላል።

5. *አዲሱ ኦርቶዶክሲ (Neo-Orthodoxy) አስተሳሰብ ስለ እስትንፋሱ-እግዚአብሔር ያለው አመለካከት።* በሀያኛው ምዕተ ዓመት ካርል ባርት በሚባል ሰው አማካይነት አዲስ መለኮታዊ መገለጥ ማለት “አዲሱ ኦርቶዶክሲ” የተሰኘ አመለካከት ተከሠተ። ይህ አመለካከት መጽሐፍ ቅዱስ በሚጻፍበት ጊዜ መለኮታዊ ድርሻ ያለበት መሆኑን ባይክድም፣ መጽሐፉ ስሕተቶች ስላሉበት እንደ ስሕተት አልባ ጽሑፍ ሊቆጠር አይገባም ይላል። ይህ አመለካከት እግዚአብሔር በቅዱሳን መጻሕፍት አማካይነት እንደሚናገርና እውነትን ወደ እኛ ለማስተላለፈያነት የሚጠቀምባቸው መሆኑንም ያምናል።

በዚህ አመለካከት መሠረት እንግዲህ፤ መጽሐፍ ቅዱስ የመለኮታዊ መገለጥ መተላለፊያ የሚሆነው፤ የሚያምር አበባ ወይም ደስ የሚያሰኝ የፀሐይ መጥለቅ እግዚአብሔር ፈጣሪ መሆኑን የሚናገረውን ያህል ይሆናል ማለት ነው። በዚህ ንድፈ-አሳብ መሠረት መጽሐፍ ቅዱስ እውነት የሚሆነው፤ እያንዳንዱ አንባቢ በተረዳው መጠን ሲሆን፤ እውነትም የሚረጋገጠው በዚያው ልክ ነው። የዚህ አመለካከት ታሪክ እንደሚያረጋግጠው፤ ሁለት የዚህ አመለካከት ደጋፊዎች በምንም አኳኋን መጽሐፍ ቅዱስ በሚያስተምረው እውነት አይስማሙም። እንደ ከፊል እስትንፋሰ-እግዚአብሔር አመለካከት ሁሉ፤ እነርሱም መጽሐፍ ቅዱስ የሚያስተምረው ትክክል ወይም ስሕተት የመሆኑን ውሳኔ ለግለሰብ አንባቢዎች ይተዋሉ።

6. ተፈጥሮአዊ እስትንፋሰ-እግዚአብሔር የተሰኘው አስተሳሰብ ያለው አመለካከት። ይህ አመለካከት ከላይ ከጠቀሱት ሁሉ የባሰና ያለማመን አመለካከት ሲሆን፤ መጽሐፍ ቅዱስን እንደማንኛውም ሌላ መጽሐፍ ነው የሚቆጥረው። በዚህ መሠረት ምንም እንኳን እግዚአብሔር ፅንሰ-አሳቦችን ይገልጡ ዘንድ ለመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎች ልዩ ችሎታዎችን የሰጣቸው ቢሆን መጽሐፍ ቅዱስ መለኮታዊ አመራር የሌለበት ፍጹም የሰው ሥራ ነው ይላል። ስለሆነም፤ ለዚህ አመለካከት መጽሐፍ ቅዱስ የቀደሙ ሰዎችን መንፈሳዊ ልምምድ የሚገልጥ ተራ የሃይማኖት መጽሐፍ ነው። ይህ አመለካከት የመጽሐፍ ቅዱስን ልዩ መለኮታዊ ሥልጣን የሚሸር ከመሆኑም በላይ፤ መጽሐፉ በውስጡ የያዘውን አስደናቂ እውነት ትክክለኛነት አይገልጠውም።

እንግዲህ የመጽሐፍ ቅዱስ አንባቢ የሆነ ሰው ስለዚህ መጽሐፍ ምንነት ምርጫ ማድረግ አለበት። ያለውም ምርጫ መጽሐፍ ቅዱስ ራሱ እስትንፋሰ-እግዚአብሔር መሆኑን ስለሚናገር፤ ይህንኑ አምኖ መቀበልና እግዚአብሔር ራሱ ያለ ሰብአዊ ደራሲ እንደጻፈው ማመን ነው። ከዚህ ሌላ ያለው አማራጭ መጽሐፍ ቅዱስ የሚያውጀውን በማስረጃ ለማስደገፍ አይችልም፤ የእግዚአብሔር ቃል አይደለም፤ በማለት ይህን መጽሐፍ መካድ ይኖርበታል። ስለ መጽሐፍ ቅዱስ በእስትንፋሰ-እግዚአብሔር መጻፍ እያሌ ማረጋገጫዎችን ማቅረብ ቢቻልም፤ ዋናው ማረጋገጫ ግን መጽሐፉ ስለ ራሱ የሚያቀርበው እውነት ነው። የመጽሐፉ ሕይወትን የመለወጥ ኃይል፤ እምነታቸውን በቃሉ እንዲሁም በሚሰጠው ተስፋ ላይ ባደረጉና በሚሊዮን በሚቆጠሩ ሰዎች ላይ ታይቷል።

ለ. የክርስቶስ ምስክርነት

መጽሐፍ ቅዱስ በመንፈስ ቅዱስ መሪነት የተጻፈ የእግዚአብሔር ቃል የመሆኑ እውነት በብዙ ውስጣዊ ማረጋገጫዎች ተደግፏል፤ በእግዚአብሔር ቃልነቱ የሰውን ሕይወት የመንካትና የመለወጥ ኃይሉም ተረጋግጧል። ከምስክርነቶቹ ሁሉ እጅግ ታላቁ የክርስቶስ ኢየሱስ የራሱ ምስክርነት ሲሆን፤ ያም መጽሐፍ ቅዱስ እስትንፋሰ-እግዚአብሔር መሆኑን ያረጋግጣል። ክርስቶስ ከመጻሕፍት በሚጠቅስበት ጊዜ ሁሉ ቃሉ ሥልጣን እንዳለውና የመጣውም በመንፈስ ቅዱስ መሪነት መሆኑን ሙሉ በሙሉ በመረዳት ነበር። በማቴዎስ 5፡18 መሠረት ከሕግ አንዲት ነጥብ ብትሆን እንኳን ሳትፈጸም እንደማትቀርም አረጋግጧል። ይህን ሲል አንዲት ነጥብ ከቃሉ ሳይፈጸም አይቀርም ማለቱ ነበር። እንግዲህ ትክክለኛነትና እስትንፋሰ-እግዚአብሔርነት እስከ አንዲት ፊደል ድረስ በዝርዝር የሚሄድ ከሆነ፤ ክርስቶስ ያረጋግጥ የነበረው የብሉይ ኪዳንን እስትንፋሰ-እግዚአብሔርነት ነበር።

ክርስቶስ ዮሐንስ 10፡35 ውስጥ “መጽሐፉ ሊሻር አይችልምና” በማለት ያረጋግጣል። ማቴዎስ 1፡22-23 ውስጥ እንደተጠቀሰው፤ የብሉይ ኪዳንን መፈጸም አዲስ ኪዳን ቢተደጋጋሚና በግልጥ አረጋግጧል (ከማቴዎስ 4፡14፤ 8፡17፤ 12፡17፤ 15፡7-8፤

21፡4-5፥ 42፤ 22፡29፤ 26፡31፥ 56፤ 27፡9-10፥ 35 ጋር ያነጻጽሩ)። እነዚህ የማቴዎስ ወንጌል ጥቅሶች በመላው አዲስ ኪዳን የሚገኘው ማረጋገጫ ዓይነተኛ ምሳሌዎች ናቸው። የስፍራ-ዘመን ለውጥ ወይም የሕይወት ሕግ ለውጥ በሚረጋገጥበት ጊዜ እንኳ፥ የመጀመሪያዎቹ (ዋናዎቹ) የመጽሐፍ ቅዱስ ገለጣዎች ሥልጣንና እስትንፋሱ-እግዚአብሔርነት የሚያጠያይቅ አይሆንም (ማቴ. 7-12)።

ከብሉይ ኪዳን የሚጠቀሱት ክፍሎች ወደ እያንዳንዱ ጠቃሚ ክፍል የሚደርሱ ሲሆኑ፥ እነርሱም ብዙ ጊዜ ሊብራልስ የሚባሉ ወገኖች የሚሟገቱባቸውና እንደአራት ዘዳግም፥ ትንቢተ ዮናስ እና ትንቢተ ዳንኤል (ዘዳ. 6፡16ን፤ ከማቴ. 12፡40፤ ዳን. 9፡27፥ 12፡11ን፤ ከማቴ. 24፡15 ጋር ያነጻጽሩ) ያሉት ናቸው። ስለዚህ የክርስቶስን ባሕርይና እውነትነት ካልተጠራጠሩ፥ የብሉይ ኪዳን እስትንፋሱ-እግዚአብሔርነትን መጠራጠር ወይም አለመቀበል ከቶ ያዳግታል። ለዚህ ነው በእስትንፋሱ-እግዚአብሔር የተገኘውን ቃል መካድ፥ ሥጋ የለበሰውን የእግዚአብሔር ቃል መካድ የሚሆነው።

ክርስቶስ የብሉይ ኪዳንን እስትንፋሱ-እግዚአብሔርነትና ስሕተት አልባነት ማረጋገጥ ብቻ ሳይሆን፥ የአዲስ ኪዳንን መጻፍ አስቀድሞ ተናግሯል። በዮሐንስ 16፡12-13 መሠረት ደቀ መዛሙርቱ ክርስቶስ ወደ ሰማይ ካረገ በኋላ ከመንፈስ ቅዱስ እውነትን መቀበል ነበረባቸው። ደቀ መዛሙርቱ የእውነት ምስክሮች እንደሚሆኑ ክርስቶስ ተናግሮአል (ማቴ. 28፡19፤ ሉቃስ 10፡22-23፤ ዮሐ. 15፡27፤ ሐዋ. 1፡8)። ይህ ብቻም አይደል ደቀ መዛሙርቱ እውነትን እንዲናገሩ ሥልጣን ሰጥቷቸዋል ሉቃስ 10፡16፤ ዮሐ. 13፡19፤ 17፡14-18፤ ዕብ. 2፡3-4)።

አዲስ ኪዳን በሚጻፍበት ጊዜ ጸሐፊዎቹ በእግዚአብሔር መንፈስ መመራታቸውን ያውቁ ስለነበር፤ አዲስ ኪዳን እንደብሉይ ኪዳን እስትንፋሱ-እግዚአብሔር መሆኑን አውጀዋል። ልክ ዳዊት በመንፈስ ቅዱስ ምሪት እንደጻፈ (ማቴ. 22፡43)፥ ዘማሪውም በእስትንፋሱ-እግዚአብሔር እንደተቀኘ (ዕብ. 3፡7-11፤ መዝ. 95፡7-11)፥ አዲስ ኪዳንም በተመሳሳይ ሁኔታ እስትንፋሱ-እግዚአብሔር ነው። ዘዳግም 25፡4 እና ሉቃስ 10፡7 እስትንፋሱ-እግዚአብሔር መሆናቸው 1ኛ ጢሞቴዎስ 5፡18 ውስጥ ተጠቅሷል። 2ኛ ጴጥሮስ 3፡15-16 ውስጥ የጳውሎስ መልእክቶች እንደ ሌላው የመጽሐፍ ክፍል መቆጠር ያለባቸው መሆኑ ተገልጧል። አዲስ ኪዳን እንደ ብሉይ ኪዳን እስትንፋሱ-እግዚአብሔር መሆኑን ራሱ ያረጋግጣል።

ሐ. ስለእስትንፋሱ-እግዚአብሔር ጠቃሚ ምንባቦች (ጥቅሶች)

የመጽሐፍ ቅዱስን እስትንፋሱ-እግዚአብሔርነት ከሚናገሩት ማዕከላዊ ምንባቦች አንዱ፥ 2ኛ ጢሞቴዎስ 3፡16 ውስጥ “የእግዚአብሔር መንፈስ ያለበት መጽሐፍ ሁሉ ለትምህርትና ለተግሣጽ ልብንም ለማቅናት፥ በጽድቅም ላለው ምክር ደግሞ ይጠቅማል” የሚለው ነው። ሐዋርያው “መጽሐፍ” ሲል የሚያመለክተው በ2ኛ ጢሞቴዎስ 3፡15 የተመለከቱትን “ቅዱሳን መጻሕፍት” ሲሆን፥ ሁለቱንም ማለት ብሉይንና አዲስ ኪዳንን ያጠቃልላል። “የእግዚአብሔር-እስትንፋሱ” የሚለው አገላለጥ በአዲስ ኪዳን ግሪክኛ “ቴኦኒዮስቶስ” ማለት ሲሆን፥ ትርጉሙም “እግዚአብሔር እፍ አለ” የሚል ይሆናል። ይህ አገላለጥ መጽሐፍ ቅዱስ ከእግዚአብሔር የወጣ መሆኑን ያመለክታል። በዚህ እውነት መሠረት ቃሉ የእግዚአብሔር ባሕርይ የሆነውን ፍጹምነት ይይዛል። የስሕተት ጸሐፊ መሆን ለእግዚአብሔር አይቻለውም። መጽሐፍ ቅዱስ እስትንፋሱ-እግዚአብሔር መሆኑ በሰው ጸሐፊዎች ላይ ሳይሆን፥ በእግዚአብሔር ቃልነት ላይ ያተኩራል። ጸሐፊዎቹ እንደ ሰብአዊነታቸው ስሕተትና የማይታመን ነገር ለመጻፍ የተጋለጡ መሆናቸውን በማወቅ

ስሕተት አልባ የሆነ ቃሉን በነርሱ በኩል አስተላለፈ፤ በመለኮታዊ ኃይሉና ምራቱ መራቸው። በመሆኑም እነሱ የጻፉት ቃል ስሕተት አልባ የእግዚአብሔር ቃል ነው። የእግዚአብሔር ቃል ስለሆነ ለትምህርተ እምነት፤ ለተግባር፤ ልብን ለማቅናትና፤ በጽድቅ ላለው ትምህርት ይጠቅማል።

ብዙ ጊዜ ከሚነሡ ጠቃሚ ጥያቄዎች አንዱ፤ እንዴት ነው እግዚአብሔር በአንድ በኩል ሰብአዊ ደራሲነትንና ግለ ባሕርይን ፈቅዶ፤ በሌላ በኩል ደግሞ እስትንፋሱ የሆነውን ቃል ስሕተት አልባ የሚያደርገው? የሚለው ነው። እግዚአብሔር ሉዓላዊ የሆነ አሠራሩን እንዴት እንደፈጸመ መጠየቅ ሁልጊዜ የማይቻል ቢሆንም፤ ጥያቄውን በሚመለከት ግን 2ኛ ጴጥሮስ 1:21 ውስጥ “ትንቢት ከቶ በሰው ፈቃድ አልመጣምና፤ ዳሩ ግን በእግዚአብሔር ተልከው ቅዱሳን ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው ተናገሩ” ተብሎ ተገልጧል። ነቢያቱ በቃልም ተናገሩት ወይም ጻፉት፤ ማብራሪያው “በመንፈስ ቅዱስ ተነድተው” ነው ይላል። “ተነድተው” ተብሎ የተተረጎመው ቃል ሸክምን ያመለክታል። በመሆኑም በዚህ አባባል መሠረት ጀልባ ተሳፋሪዎቹን ወደ አንድ መድረሻ እንደሚወስድ፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎችም እግዚአብሔር ወዳሰበው መድረሻ ተወስደዋል።

በጀልባ የሚጓዙ መንገዶች (ተሳፋሪዎች) ጀልባው ውስጥ ለመመላለስ የሚያስችል ሰብአዊ ነጻነት ቢኖራቸውም፤ ወደጀልባው መድረሻ መወሰዳቸው የማይቀር ነው።

ይህ አገላለጥ ፍጹም ባይሆንም፤ የእስትንፋሱ-እግዚአብሔር ሥራ ከሰው ማስተዋል ወይም ማብራሪያ በላይ በመሆኑ፤ ጸሐፊዎቹ ለራሳቸው ዕቅድ እንዳልተተዉና የተጠቀሙበት ሥልጣን ተራ እንዳልነበረ ያስረዳል። እግዚአብሔር በውስጣቸው ይሠራ ነበር። እንደ ቧንቧ እንዲያስተላልፉም ቃሉን እፍ ይልባቸው ነበር። አንዳንድ የቃሉ ክፍሎች በትክክል ቃል በቃል በእግዚአብሔር እየተነገሩ የተጻፉ መሆናቸውን ለማረጋገጥ ይቻላል። ለምሳሌ ያህል ዘጸአት 20:1-17 ውስጥ የሕግ መስጠትን እናገኛለን። ብሉይ ኪዳን በመደጋገም “እግዚአብሔር አለ” በማለት ያውጃል (ዘፍ. 1:3)። ሌላው የተደጋገመ አገላለጥ፤ “የጌታ ቃል... መጣ” የሚለውና ከነቢያት ለአንዱ የመጣው ነው (ኤር. 1:2፤ ሆሴዕ 1:1፤ ዮናስ 1:1፤ ሚክ. 1:1፤ ሶፎ. 1:1፤ ሐጌ 1:1፤ ዘካ. 1:1)። በሌሎች ሁኔታዎች ደግሞ እግዚአብሔር በሕልም ይናገራል (ዳን. 2:1)፤ ወይም በሕልምና በራእይ ይገለጣል (ዳን. 7:1)። የመለኮታዊ መገለጥ ዓይነቶችና ሁኔታዎች የተለያዩ ቢሆኑም፤ በነዚህ ሁሉ እግዚአብሔር በሥልጣን፤ በትክክልና ያለ ስሕተት ይናገራል። በመሆኑም ቃሉ በእግዚአብሔር ያለውን ፍጹም የእውነት ባሕርይ ይጋራል።

መ. ተጨማሪ ማብራሪያዎች

መጽሐፍ ቅዱስ በአጠቃላይ እስትንፋሱ-እግዚአብሔር መሆኑን ስንናገር፤ አንዳንድ ጊዜ ውሸትን በውሸትነቱ የሚመዘግብ መሆኑን ማመን ይገባል። ይህ ዘፍጥረት 3:4 ውስጥ የሰይጣንን ውሸት በመመዝገብ ተረጋግጧል። ደግሞም መጽሐፍ ቅዱስ የሰዎችን ልምምድና አስተሳሰብ ለመመዝገብ ይችላል። ይህም በመጽሐፈ ኢዮብና በመኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን የምናገኘው ማስረጃ ነው። የሰዎቹን ማሰብ ወይም መናገር አስመልክቶ መጽሐፍ ቅዱስ የሚጠቅሰው ነገር፤ እዚያው መጽሐፍ ውስጥ ሌላ ስፍራ ባለው እውነት መፈተን (መመዘን) ይኖርበታል። በዚህ አኳኋን ስናየው፤ አንዳንዶቹ የኢዮብ ጓደኞች ንግግሮች ስሕተት ሲሆኑ፤ የመኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን አንዳንድ ፍልስፍናና ምርምርም ከሰው ጥበብ ልቅ እንዳልሄደ እንረዳለን። መጽሐፍ ቅዱስ እውነትን እውነት ነው በማለት በሚመዘግብበት ጊዜ፤ ይህ ሁኔታ እውነት መሆን ያለበት

በእግዚአብሔር ማንነት መገለጥ፤ በግብረ-ገብ ደረጃዎቹ ወይም በትንቢት መርሐ ግብሩ ወይም ታሪክን፤ መልክዓ-ምድርን በማጠቃለሉ ወይም ከሳይንስ ጋር የሚዛመዱ እውነታዎችን ሲያገናኝብ ነው። የእግዚአብሔር ቃል ትክክለኛነት የሚያስደንቅ ምስክርነት አለው። ይኸውም ጥንታውያን ጸሐፊዎች ምንም እንኳ ሳይንሳዊ ግኝቶችን መገመት ባይችሉ፤ እና ቴክኒካዊ ቋንቋ ባይጠቀሙ፤ ጽሑፋቸው የሰው ልጅ በምድር ከሚያገኘው እውነት ጋር አይቃረንም።

መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ጥያቄ የሚያሥነሡ ችግሮችም አሉ። አንዳንድ ጊዜ በቂ መረጃ ካለማግኘት የተነሣ መጽሐፍ ቅዱስ ራሱን የሚቃረን ሊመስል ይችላል። እንደ ምሳሌ የሚጠቀሰው፤ ኢያሪኮ ውስጥ የተፈወሱት ዓይነ ሰውሮች አንድ ወይም ሁለት መሆናቸው (ማቴ. 20:30፤ ማር. 10:46፤ ሉቃስ 18:35)፤ ደግሞም ድርጊቱ የተፈጸመው ኢየሱስ ወደ ኢያሪኮ ሲገባ (ሉቃስ 18:35)፤ ወይም ከኢያሪኮ ሲወጣ (ማር. 10:46፤ ሉቃስ 19:1) መሆን አለመሆኑ በግልጽ ያለመለየቱ ጉዳይ ነው። እነዚህን የመሳሰሉ ችግሮች የሚወገዱት፤ መጽሐፍ ቅዱስን በትዕግሥት በማጥናት ሊሆን፤ ችግሩ የሚቃለለውም እውነቱ በትክክል ሲታወቅ ነው። ለምሳሌ ሁለት የኢያሪኮ ከተሞች፤ አንድ ጥንታዊ እና ሌላ ዘመናዊ ነበሩ። ክርስቶስ ከላይ የተጠቀሰውን ድርጊት በፈጸመበት ጊዜ ከአንደኛው ኢያሪኮ ወደ ሌላኛው ኢያሪኮ በመግባት ላይ ሊሆን ይችላል። መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አሉ የተባሉ ብዙ ስሕተቶች በከርሡ-ምድር ቁፋሮ ግኝት አማካይነት እውነትነታቸው ተረጋግጧል።

ማንም ቢሆን የቅዱሳት መጻሕፍት አባባሎች የሚያመለክቱት፤ የዓለምን ወይም የሰውን አፈጣጠር ወይም ከዚያም አልፎ ሌላ ዝርዝር ትረካ መሆን አለመሆኑን ለመለየትና ለመቃረን የሚያስችል በቂ እውቀት የለውም። በሚገባ ከተገነዘቡት፤ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔርን ትክክለኛነት እና እውነት እንደሚያረጋግጥ ሐውልት ነው። እግዚአብሔር ራሱ ለአንባቢው ግለሰብ የሚናገረው ተደርጎ ሊታመንም ይገባል። ምንም እንኳን መጽሐፍ ቅዱስን ለማናናቅና ለማጥፋት በየዘመናቱ የተቻለው ሁሉ ቢሞክር፤ መጽሐፉ የእግዚአብሔርን እውነት ለሚፈልጉ ሁሉ ብቸኛው ባለሥልጣንና የእውነተኛ መለኮታዊ መገለጥ ምንጭ እንደሆነ ይቀጥላል።

ምዕራፍ ሦስት

መጽሐፍ ቅዱስ፡- መልእክቱና ዓላማው

ሀ. ኢየሱስ ክርስቶስ በመልእክትነት

ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ የመጽሐፍ ቅዱስ ዋና መልእክት ነው። ስለሆነም የክርስቶስን ማንነትና የሥራውንም ፍጹምነት በሚመለከት በብዙ መንገዶች የቀረበውን መግለጫ በትክክል ለማወቅ የሚቻለው፤ መጽሐፍ ቅዱስን በማንበብ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ እንደሚያስተምረን፡-

1. *ኢየሱስ ክርስቶስ ፈጣሪ ነው።* የአሪት ዘፍጥረት የመጀመሪያ ምዕራፎች እግዚአብሔር ዓለምን እንደፈጠረ የመዘገቡልን ሲሆን፤ ይህንንም ‘ኤሉሂም’ በሚል የዕብራይስጥ ቃል ይገልጣሉ። ቃሉም አብን፤ ወልድን እና መንፈስ ቅዱስን ያመለክታል። አንድ ሰው ሁሉም ነገር የተፈጠረው በክርስቶስ መሆኑን የሚረዳው አዲስ ኪዳን (ዮሐ. 1፡3) ላይ ሲደርስ ነው። ቆላስይስ 1፡16-17 ውስጥ፤ “የሚታዩትና የማይታዩትም ዙፋናት ቢሆኑ ወይም ጌትነት ወይም አለቅነት ወይም ሥልጣናት በሰማይና በምድር ያሉት ሁሉ፤ በእርሱ፤ ተፈጥረዋልና፤ ከፍጥረት ሁሉ በፊት በኩር ነው፤ ሁሉ በእርሱና ለእርሱ ተፈጥሮአል እርሱ ከሁሉም በፊት ነው ሁሉም በርሱ ተጋጥሞአል” በማለት ክርስቶስ የሁሉም ነገር ፈጣሪ መሆኑን ይመሰክራል። ይህ ማለት ደግሞ፤ እግዚአብሔር አብ እና እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ በፍጥረት ሥራ ውስጥ ምንም ድርሻ አልነበራቸውም ማለት አይደለም። ነገር ግን በፍጥረት ሥራ ውስጥ ለክርስቶስ የዋና አድራጊነትን ስፍራ ይሰጠዋል። በዚህ መሠረት ዓለምና በዓለም ያሉት ሁሉ የክርስቶስን የእጅ ሥራ ፍጹምነት ይገልጣሉ።

2. *ኢየሱስ ክርስቶስ እንደ ዓለም ልዑል ገዥ።* ኢየሱስ ክርስቶስ ፈጣሪ ስለሆነ በዓለማት ሁሉ ላይ ሉዓላዊ ገዥ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ልዕልና የእግዚአብሔር አብ መሆኑን ይናገራል። ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ዓለምን ሁሉ ይገዛ ዘንድ የእግዚአብሔር አብ ፈቃድና ዓላማ ነው (መዝ. 2፡8-9)። ምላስ ሁሉ ክርስቶስ ጌታ መሆኑን እንዲመሰክር፤ ጉልበትም ሁሉ ለክርስቶስ ክብር እንዲሰግድና፤ እንዲንበረከክ የእግዚአብሔር ዓላማ ነው (ኢሳ. 45፡23፤ ሮሜ 14፡11፤ ፊሊ. 2፡9-11)። የሰው ዘር ታሪክ በእግዚአብሔር ላይ የማመፅ መዘክር ቢሆንም እንኳ (መዝ. 2፡1-2)፤ ክርስቶስ በመላው ዓለም ላይ በፍጹም ልዑልነቱ የሚገለጥበትን ጊዜም በመጠበቅ ላይ ነው (መዝ. 110፡1)። ጊዜውም ክርስቶስ ኢየሱስ በሁሉም ነገር ላይ ፍጹም ጌታ የሚሆንበት፤ በኃጢአት ላይ የሚፈርድበት እና ገዥነቱ የሚረጋገጥበት ይሆናል (ራእይ 19፡15-16)።

ዓላማውን በማከናወን ረገድ እግዚአብሔር የዓለም ነገሥታት በዙፋናቸው እንዲሆኑ ፈቅዷል። በየዘመናቱ ታላላቅ መንግሥታትና መሪዎቻቸው ተነሥተዋል፤ ወድቀዋል። ከእነዚህም ጥቂቶቹ ግብፅ፤ ሶርያ፤ ባቢሎን፤ ፋርስ፤ ግሪክ እና ሮም ይገኙባቸዋል። የመጨረሻው መንግሥት ግን ከሰማይ የሚመጣውና ክርስቶስ የሚገዛው ይሆናል (ዳን. 7፡13-14)።

ክርስቶስ ኢየሱስ የሕዝቦች ገዢ መሆን ብቻ ሳይሆን፤ የዳዊት ልጅ እንደመሆኑ በዳዊት ዙፋኑ ላይ ተቀምጦ የእስራኤል ንጉሥ ይሆናል (ሉቃስ 1፡31-33)። ይህ የሚረጋገጠው፤ ጌታ ዳግም ተመልሶ የሺህ ዓመት መንግሥቱን ሲመሠርትና በመላው ዓለምና በእስራኤል ላይ ሲነግሥ ነው።

ሉዓላዊነቱም ራስ ከሆነላት ቤተ ክርስቲያን ጋር ባለው ኅብረት ይገለጣል (ኤፌ. 1:22-23)። ክርስቶስ የዓለም፣ የእስራኤል እና የቤተ ክርስቲያንም ራስ (ኤፌ. 1:20-21) እንደመሆኑ በሰው ሁሉ ላይ ልዑል ፈራጅ ነው (ዮሐ. 5:27፤ ኢሳ. 9:6-7፤ መዝ. 72:1-2፤ 8፤ 11)።

3. *ኢየሱስ ክርስቶስ ሥጋ የሆነ ቃል በተለይ በአዲስ ኪዳን ኢየሱስ ክርስቶስ ሥጋ የሆነ ቃል መሆኑ ተገልጧል።* እግዚአብሔር በአካል የተገለጠበት እና ባሕርይው፣ እንዲሁም ማንነቱ የተገለጠበት መሆኑን ነው ይህ የሚያሳየው። የእግዚአብሔር ባሕርይት ሁሉ በክርስቶስ ተገልጠዋል፤ በተለይም ጥበቡ፣ ኃይሉ፣ ቅድስናው እና ፍቅሩ። ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ምንነት የተገለጠበት ቃል ነው (ዮሐ. 1:1)። ከሌላ ከማንኛውም መለኮታዊ መገለጥ ይልቅ፣ ሰዎች በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል እግዚአብሔርን በትክክል ሊያውቁት ይችላሉ። ዕብራውያን 1:3 ውስጥ እንደተገለጠው፣ “እርሱም የክብሩ መንፀባረቅና የባሕርይ ምሳሌ ሆኖ ሁሉን በሥልጣኑ ቃል እየደገፈ ኃጢአታችንን በራሱ ካነጻ በኋላ፣ በሰማያት በግርማው ቀኝ ተቀመጠ”። የእግዚአብሔር ዋና ዓላማ በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ራሱን ለፍጥረታቱ መግለጥ ነው።

4. *ኢየሱስ ክርስቶስ እገደ አዳኝ።* የመጽሐፍ ቅዱስ ዋናውና ታላቁ መልእክት፣ በሰው መፈጠርና በኃጢአት መውደቅ ጀምሮ በአዲስ ሰማይና በአዲስ ምድር በሚያበቃው የሰው ዘር ታሪክ ከንዋኔ ውስጥ የሚገኘው የኔታ ኢየሱስ ክርስቶስ የአዳኝነት ሥራ ነው። ክርስቶስ ሰይጣንን ድል የሚያደርግ የተስፋ ዘር ነበር (ዘፍ. 3:15)። የዓለምን ኃጢአት የሚሸከም የያህዌ አገልጋይ መሆኑ በብሉይ ኪዳን ተመልክቷል (ኢሳ. 53:4-6፤ ከዮሐ. 1:29 ጋር ያመሳክሩት)። የኃጢአት መሥዋዕት ሆኖ የዓለምን ሁሉ የኃጢአት ፍርድ በመሸከም በመስቀል ላይ መሞት ነበረበት (1ኛ ቆሮ. 15:3-4፤ 2ኛ ቆሮ. 5:19-21፤ 1ኛ ጴጥ. 1:18-19፤ 1ኛ ዮሐ. 2:2፤ ራእይ 1:5)። በአዳኝነቱ የኃጢአታችን መሥዋዕት ብቻ ሳይሆን፣ ሊቀ-ካህናችንም ነው (ዕብ. 7:25-27)።

በቅዱሳት መጽሐፍት ተደጋግሞ እንደተረጋገጠው፣ ከእግዚአብሔር ዋና ዋና ዓላማዎች አንዱ፣ ለጠፋው የሰው ዘር በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል ድነትን መስጠት ነው። በዚሁ መሠረት ኢየሱስ ክርስቶስ ከዘፍጥረት እስከ ራእይ በከፍተኛ ሁኔታ እንደብቸኛው አዳኝ ቀርቧል (ሐዋ. 4:12)።

ለ. የሰው ታሪክ በመጽሐፍ ቅዱስ

መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈበት ዋና ዓላማ እግዚአብሔርን ለማክበር ሲሆን፣ ይህን ከመፈጸሙ አንጻር የሰውንም ታሪክ ያቀርባል። በመጀመሪያዎቹ የኦሪት ዘፍጥረት ምዕራፎች የሚገኘው የፍጥረት ታሪክ በአዳምና ሔዋን መፈጠር ተደምድሟል። መጽሐፍ ቅዱስ በአጠቃላይ የሚገልጠው፣ እግዚአብሔር ለሰው ዘር ያለውን ዓላማ ነው።

የሚቀጥሉት ምዕራፎች እንደሚገልጡት፣ እግዚአብሔር ለዓለም ሕዝቦች ያለው ሉዓላዊ ዓላማ በትውልዶች ታሪክ ውስጥ ተገልጧል። የአዳምና ሔዋን የቅርብ ትውልዶች በኖሳ ዘመን በጥፋት ውኃ ጠፉ። ዘፍጥረት 10 ውስጥ የኖሳ ትውልዶች ሦስቱን ዋና ዋና የሰው ዘር ክፍፍሎች እንደመሠረቱ ተመዝግቧል። የኖሳ ትውልዶች ከእግዚአብሔር መንገድ ተሰናክሉና በባቢሎን ግንብ ሥራ ወቅት ተቀጡ። ከዚያም እግዚአብሔር ራሱን በእስራኤል በኩል የሚገልጥበትን ዓላማ ለመፈጸም አብርሃምን መረጠ። ከኦሪት ዘፍጥረት ምዕራፍ 12 ጀምሮ ያለው የመጽሐፍ ቅዱስ ዋና መልእክት የእስራኤል መንግሥት

መመሥረትና የዚያ ታሪክ ነው። የብሉይ ኪዳን አብዛኛው ክፍል የሚገልጠው፤ በዙሪያዋ ከነበሩ አሕዛብ ጋር ስትነጻጸር እጅግ ትንሽ ስለነበረችው እስራኤል ነው። በእግዚአብሔር ዓላማ ውስጥ፤ በብሉይ ኪዳን ለአብርሃም በአንተ ዘር የሰው ዘር ሁሉ ይባረካል ተብሎ የተነገረለት ተስፋ፤ በኢየሱስ ክርስቶስ መምጣት ሙሉ በሙሉ እውን በመሆን በአዲስ ኪዳን ተፈጽሟል።

ሌላ አዲስ የሰው ዘር ክፍፍል በአዲስ ኪዳን ውስጥ ይታያል። ይኸውም ኢየሱስ ክርስቶስን እንደ አዳኛቸው ያመኑ አረማውያንና፤ አይሁድን የያዘችው የክርስቶስ አካል ቤተ ክርስቲያን ናት። አዲስ ኪዳን፤ በተለይም በሐዋርያት ሥራና በመልእክቶች አማካይነት እግዚአብሔር ከቤተ ክርስቲያን ጋር ያለውን ግንኙነት ያስገነዝባል። የራእይ መጽሐፍ የዚህ ሁሉ ታላቅ ፍጻሜ ነው። በግብፅና በሶሪያ በመጀመር በባቢሎን፤ በሚዶንና ፋርስ፤ በግሪክ፤ በሮም እያሉ የቀጠሉት ታላላቅ ተከታታይ መንግሥታት ሂደት፤ በክርስቶስ ዳግም ምጽአት ጊዜ ከሰማይ በሚመጣው መንግሥት ይደመደማል። በሺህ ዓመቱ መንግሥት ዘመን የሚገኙት፤ አይሁድም ሆኑ አረማውያን፤ እስራኤል በመሢሕ ንጉሥዋ ሥር በምትይዘው መሬት ላይ ሆና እና የዓለም ሕዝቦች ባጠቃላይ የሺህ ዓመቱን መንግሥት በረከት ይጋራሉ።

መጽሐፍ ቅዱስ ኢየሱስ ክርስቶስን ማዕከሉ የሚያደርግና የእግዚአብሔር ክብር በዓለም ታሪክ ጋር እንዴት እንደተገለጠ የሚያሳይ ሲሆን፤ በዚህ መሠረት የእግዚአብሔር ዋና ዋና ሥራዎቹ በሕዝቦች ላይ ባለው የበላይነት፤ እስራኤል ባለው ታማኝነትና ለቤተ ክርስቲያን ባለው ጸጋ አማካይነት ተገልጧል። የዚህ ሁሉ መጨረሻ፤ ታሪክ በሚፈጸምበት፤ እንዲሁም ዘላለም በሚጀምርበት፤ በአዲሱ ሰማይና በአዲሱ ምድር፤ በአዲሲቱ ኢየሩሳሌም ይሆናል።

ሐ. የመጽሐፍ ቅዱስ ዓላማ

በጽሑፍ በሰፈረው የእግዚአብሔር ቃል መሠረት፤ እግዚአብሔር ያደረገው ወይም የሚያደርገው ነገር፤ ከፍጥረት መጀመሪያ እስከ ዘላለም ያለው አንድ ታላቅ ዓላማ ተገልጧል። ይህ ታላቅ ዓላማ የእግዚአብሔር ክብር መገለጥ ነው። ለዚህ ዓላማ መላእክት ተፈጠሩ፤ ቁሳዊዎቹ ዓለማት ይህን ክብር ያንጸባርቁ ዘንድ ተፈጠሩ፤ እና ሰው በእግዚአብሔር መልክና አምሳል ተፈጠረ። በማይመረመረው የእግዚአብሔር ተግባራዊ ጥበብ ኃጢአት እንኳ ተፈቅዶ፤ ድነትም ተሰጥቷል። ይህ የሆነው የዚህን ታላቅ ዓላማ መፈጸም አስቀድሞ በማሰብ ነው።

እግዚአብሔር ክብሩን ለመግለጥ መፈለጉ ትክክልና ተገቢ ነው። ሰው ራሱን ገናና ለማድረግ የሚያስችለው አንዳች ነገር የለውም። ምክንያቱም ፍጹምነት በርሱ ዘንድ አለመኖሩ ነው። እግዚአብሔር ክብሩን ገለጠ ማለት፤ ለፍጥረታት ሁሉ የማይወሰን በረከትን የሚያመጣ እውነትን ገለጠ እና አሳየ ማለት ነው። እግዚአብሔር በሕልውናው ዘላለማዊና በፍጹምነቱ ምሉእ እንደመሆኑ፤ ፍጹም ክብር ይገባዋል። ፍጥረቶቹ የሚገባውን ክብር ቢነፍጉት ግን ድርጊታቸው ሕገወጥ ነው። እግዚአብሔር ክብሩን የሚገልጠው ለራሱ ሳይሆን፤ ለፍጥረታቱ ጥቅም ነው። እግዚአብሔር ራሱን ለፍጥረታቱ መግለጡ፤ ለፍቅርና አምልኮ የሚያበቃ ነገር ሰጥቷቸዋል። እምነትና የአእምሮ ሠላም፤ እንዲሁም በጊዜና በዘላለም ውስጥ የድነትን ዋስትና አትርፎላቸዋል። ሰው የእግዚአብሔርን ክብር ይበልጥ በተረዳ ቁጥር፤ የሚያገኘው በረከት እየላቀ ይሄዳል።

መጽሐፍ ቅዱስ ከእግዚአብሔር ለሰው የተሰጠ መልእክት እንደመሆኑ መጠን፥ ዓላማው የእግዚአብሔር ዓላማ፥ ማለት እግዚአብሔር ይከበር ዘንድ ነው። በመሆኑም መጽሐፍ ቅዱስ፡-

1. “የሚታዩትና የማይታዩትም ዙፋናት ቢሆኑ ወይም ጌትነት ወይም አለቅነት ወይም ሥልጣናት በሰማይና በምድር ያሉት ሁሉ በእርሱ ተፈጥረዋልና ከፍጥረት ሁሉ በፊት በኩር ነው፤ ሁሉ በእርሱና ለእርሱ ተፈጥሮአል” በማለት ለክብሩ ይመሰክራል (ቆላ. 1፡16)። መላእክቱና ሰዎች በዓለማት ያሉት ፍጥረታት በሙሉ ለክብሩ መፈጠራቸውን ያረጋግጣል። እንዲሁም “ሰማያት የእግዚአብሔርን ክብር ይናገራሉ የሰማይም ጠፈር የእጁን ሥራ ያወራል” (መዝ. 19፡1)።

2. ሕዝብ እስራኤል ለእግዚአብሔር ክብር ነው (ኢሳ. 43፡7፥ 21፥ 25፤ 60፡1፥ 3፥ 21፤ 62፡3፤ ኤር. 13-11)።

3. ድነት ለእግዚአብሔር ክብር ነው (ሮሜ. 9፡23)፤ ለእግዚአብሔር ጸጋ መገለጥ (ኤፌ. 2፡7)፥ አሁን ደግሞ የእግዚአብሔር ጥበብ መግለጫ ነው (ኤፌ. 3፡10)።

4. አገልግሎት ሁሉ ለእግዚአብሔር ክብር መሆን አለበት (ማቴ. 5፡16፤ ዮሐ. 15፡8፤ 1ኛ ቆሮ. 10፡31፤ 1ኛ ጴጥ. 2፡12፤ 4፡11፥ 14)። መጽሐፍ ቅዱስ፥ ራሱም እግዚአብሔር የራሱን ሰው ለበጎና ለመልካም ሥራ የሚያዘጋጅበት መሣሪያ ነው (2ኛ ጢሞ. 3፡16፥ 17)።

5. አዲሱ የክርስቲያን ፍቅር እግዚአብሔር ይክብር ዘንድ ነው (ሮሜ. 5፡2)።

6. የክርስቲያን ሞት እንዲን እግዚአብሔርን ያክብራል (ዮሐ. 21፡19፤ ፊልጵ. 1፡20)።

7. ድነትን ያገኘ ሰው የክርስቶስን ክብር ይካፈል ዘንድ ሥልጣን ተሰጥቶታል (ዮሐ. 17፡22፤ ቆላ. 3፡4)።

በአጠቃላይ ሲታይ መጽሐፍ ቅዱስ በመልእክቱም ሆነ በዓላማው፥ በዓለም ከሚገኝ ከማንኛውም መጽሐፍ ፍጹም የተለየ ነው። የሰውን ሥራና የድነት ዕድል በማመልከት ረገድ ከሁሉ ይልቃል። የኢየሱስ ክርስቶስ ባሕርይና ሥራ፥ እንዲሁም ብቸኛ አዳኝነት፥ የእግዚአብሔርን ፍጹም ገናኘት በዝርዝር ይገልጣል። እንደ መጽሐፍ ቅዱስ ፈጣሪን ለፍጥረቱ የሚገልጥ፥ ሰውን ደግሞ ከነጉድለቱ ፍጹም ሙሉ ከሆነው አምላክ ጋር የሚታረቅበትንና ዘላለማዊ ኅብረትን የሚፈጥርበትን መንገድ የሚያመለክት የለም፤ ብቸኛ የሆነ መጽሐፍ ነው።

ምዕራፍ አራት

መጽሐፍ ቅዱስ፡- እንደ መለኮታዊ መገለጥ

ሀ. የመለኮታዊ መገለጥ ዓይነቶች

መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔርን ሕልውና፣ ሥራዎቹንና ዕቅዶቹን ለመግለጫነት ነው የተጻፈው። ፍጹም ልዑል የሆነው አምላክ ራሱን ለፍጥረታቱ መግለጡ ተገቢ ሲሆን፣ ፍጥረትን የፈጠረበት ዓላማም ይሞላ ዘንድ ይህ አስፈላጊ ነበር። አእምሮ ያላቸው ፍጡራን በሙሉ ፈጣሪያቸውን ለማወቅ መሞከራቸው ትክክል ነው። የተፈጥሮ ከፍተኛ ደረጃ ሰው ከሆነ፣ ፈጣሪውን ለመገንዘብና ክርሱ ጋር አንድነት ለመፍጠር ከቻለ፣ ፈጣሪ ዓላማና ፍቃዱን እንዲህ ላለው ፍጡር በመግለጥ እንደሚገናኘው መገንዘብ ይቻላል። እግዚአብሔር በሦስት ዋና ዋና መንገዶች ራሱን ገልጧል።

1. የእግዚአብሔር መገለጥ በፍጥረት ውስጥ። የእግዚአብሔር ዘላለማዊ ሥልጣንና ባሕርይ በፈጠራቸው ፍጥረታት አማካይነት ተገልጧል (ሮሜ. 1:20)። ተፈጥሮአዊው ዓለም የእግዚአብሔር ሥራ እንደመሆኑ፣ እግዚአብሔር የማይወሰን ኃይልና ጥበብ ያለው መሆኑን፣ እንዲሁም ነባራዊውን ዓለም ጥበብ ለተሞላበት ዓላማ እንደፈጠረው ያረጋግጣል። ይሁን እንጂ እግዚአብሔር በተፈጥሮ በኩል ያሳየው መገለጥ፣ የእግዚአብሔርን ፍቅር፣ ወይም ቅድስና በተመለከተ ጥርት ያለ መግለጫ ስለማናገኝለት የራሱ ገደብ አለው። እግዚአብሔር በፍጥረት አማካይነት ያሳየው መገለጥ፣ የማያምነው ዓለም እርሱን እንደፈጣሪው ባለማምለኩ እንዲፈርድበት ቢያስችለውም፣ ይህ መገለጥ ኃጢአተኞች ቅዱስ ከሆነው እግዚአብሔር ጋር የሚታረቁበትን የድነት መንገድ አያመለክትም።

2. በክርስቶስ የታየ የእግዚአብሔር መገለጥ። ታላቁ የእግዚአብሔር መገለጥ የተከናወነው ራሱ በወሰነው ጊዜ በተወለደው በክርስቶስ እና በክርስቶስ ሥራ ነው (ገላ. 4:4)። የእግዚአብሔር ልጅ ሰው ሆኖ ወደ ዓለም የመጣው፣ ሰዎች ሊረዱት በሚችላቸው አኳኋን እግዚአብሔርን ሊገልጥ ነው። ክርስቶስ ሥጋ ለብሶ በመወለዱ እጅግ ከባድ የሆነ የእግዚአብሔር እውነት፣ ውስጥ የሰው አእምሮ በሚረዳው ደረጃ ተገልጧል። ስለዚህ በክርስቶስ የተገለጠው፣ የእግዚአብሔር ኃይልና ጥበብ ብቻ ሳይሆን፣ በጎነቱ፣ ቅድስናው፣ ጸጋውና ፍቅሩ ጭምር ናቸው። ይህንም ክርስቶስ ራሱ ሲመሰክር፣ “እኔን ያየ አብን አይቶአል” በማለት አረጋግጧል (ዮሐ. 14:9)። ስለሆነም ክርስቶስ ኢየሱስን ያየውና ያወቀው ሁሉ፣ እግዚአብሔር አብንም አይቶታል፣ አውቆታልም።

3. በተጻፈ ቃል አማካይነት የተሰጠ የእግዚአብሔር መገለጥ። በጽሑፍ የሰፈረው የእግዚአብሔር ቃል፣ በክርስቶስ በራሱና በሥራው ከታየው ይልቅ ግልጥ በሆነ ቃል እግዚአብሔርን ሊገልጠው ይችላል። ቀደም ብሎ የተጻፈ እንደመሆኑ መጠን፣ ኢየሱስ ክርስቶስን እንደ ትንቢት ዓላማ ወይም ባለቤት እና እንደ ትንቢት ፍጻሜ የሚያስተዋውቀን መጽሐፍ ቅዱስ ነው። ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ በዝርዝር ከመግለጥ አልፎም፣ እግዚአብሔር ለእስራኤል፣ ለመንግሥታትና ለቤተ ክርስቲያን ያለውን ፕሮግራም ያመለክታል። የሰው ዘር ታሪክንና የዓለማትን መታወቅ የመሳሰሉ ነገሮችንም ይመለከታል።

መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔርን ዋና ጉዳዩ አድርጎ ማቅረብ ብቻ ሳይሆን፣ የእግዚአብሔርን ዓላማም ይገልጣል። በጽሑፍ የሰፈረው መገለጥ አጠቃላይ ነው።

እግዚአብሔርን በተመለከተ፡ በተፈጥሮ አማካይነት የተገለጡትን እውነቶች ሁሉ ለማስገንዘብ፡ የእግዚአብሔርን በክርስቶስ መገለጥ ብቸኛ ዘገባ ያቀርባል። እግዚአብሔር አብን፡ ወልድን፡ መንፈስ ቅዱስን መላእክትን፡ አጋንንትን፡ ሰውን፡ ኃጢአትን፡ ድነትን፡ ጾጋን፡ እና ክብርን በተመለከተ ያለውን መገለጥ በጥልቀት ይዘረዝራል። በዚህ መሠረት፡ መጽሐፍ ቅዱስ፡ በተፈጥሮ በክፍል የታየውን፡ ይበልጥ በሙላት በክርስቶስ የተገለጠውን እና በጽሑፍ በሰፈረው ቃል የተጠቃለለውን መለኮታዊ መገለጥ ከፍጻሜ እንዳደረሰ ሊቆጠር ይችላል።

ለ. ልዩ መገለጥ

በመላው የሰው ልጅ ታሪክ እግዚአብሔር ልዩ ራዕይ ወይም መገለጥን ሰጥቶአል። በኤደን ገነት ውስጥ ከሰው ጋር ፊት ለፊት ተነጋግሯል። በተመሳሳይ ሁኔታ ከነቢያት ጋር በብሉይ ኪዳን ወይም ከሐዋርያት ጋር በአዲስ ኪዳን የተናገረባቸው ብዙ ሁኔታዎች ተመዝግበዋል። ከነዚህ ልዩ መገለጦች ጥቂቱና በእስትንፋስ-እግዚአብሔር የተሞላ ሥልጣን ያላቸው፡ መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ተመዝግበዋል።

መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ካሉ ስድሳ ስድስት መጻሕፍት ሌላ አዲስ መጻሕፍትን ሊያስጨምር የሚችል ልዩ መገለጥ አይኖርም። ስለዚህ አዋልድ መጻሕፍት እስትንፋስ-እግዚአብሔርነት ስለሌላቸው፡ ከስድሳ ስድስቱ መጻሕፍት እኩል የሚታዩ አይደሉም።

ይሁን እንጂ፡ በአሁኑ ጊዜ በልዩ መገለጥ ፈንታ የመንፈስ ቅዱስ ሥራ ጎልቶ ይታወቃል። የእግዚአብሔር መንፈስ ለቃሉ አብርሃን ወይም ብርሃን እንደሚሰጥ፡ የአሁኑ ጊዜ መገለጥም የመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮዎች ለግል ሕይወትና ሁኔታዎች ግልጥ የሚሆኑት በዚህ አኳኋን ነው። ከእስትንፋስ-እግዚአብሔር ጋር በተጓዳኝ የምናየው ነገር፡ መንፈስ ቅዱስ ለአንድ ሰው የሚያስፈልጉት አጠቃላይ የመጽሐፍ ቅዱስ እውነቶች ተግባራዊ የሚሆኑበትን መንገድ የመምራቱ ሥራ ነው። ሁለቱም፡ ማለት ምሪትና አብርሃን ትክክለኛዎቹ የእግዚአብሔር ሥራዎች ቢሆኑም፡ አንድ ሰው መጽሐፍ ቅዱስን ሙሉ በሙሉ ለመረዳቱ ወይም የእግዚአብሔርን ምሪት በትክክል ለመገንዘቡ ዋስትና አይሰጡም። ስለዚህ፡ አብርሃንና ምሪት የመንፈስ ቅዱስ ሥራ ቢሆኑም፡ ለስሕተት በሚጋለጥ ሰብአዊ ፍጡር በኩል የሚመጡና ለእርሱ የሚያስፈልገውን ነገር ለመግለጥ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር በተያያዘ መልክ ስለሚሰጡ፡ “በእስትንፋስ-እግዚአብሔር” የተጻፈን የመጽሐፍ ቅዱስን ያህል ስሕተት አልባ ሊሆኑ አይችሉም።

1ኛ ቆሮንቶስ 2፡10 ውስጥ እንደተመለከተው፡ ቃሉን በሚገልጥልን በእግዚአብሔር መንፈስ አማካይነት ካልሆነ በስተቀር፡ እውነትን በሚገባ የምንረዳበት መንገድ የለም። የእግዚአብሔር ቃል እውነት፡ በእግዚአብሔር መንፈስ ሊገለጥልን ይገባል። መማር ያለብንም በመንፈስ ቅዱስ ነው (1ኛ ቆሮ. 2፡13)። 1ኛ ቆሮንቶስ 2፡14 ውስጥ እንደተጠቀሰው፡- “ለፍጥረታዊ ሰው የእግዚአብሔር መንፈስ ነገር ሞኝነት ነውና አይቀበለውም፤ በመንፈስም የሚመረመር ስለሆነ ሊያውቀው አይችልም”። ስለዚህ ትክክለኛ ፍቺውን መረዳትን በተመለከተ፡ መጽሐፍ ቅዱስ ክርስቲያን ላልሆነና ከመንፈስ ቅዱስ ለማይማር ሰው ስውር ነው። ስለዚህ መጽሐፍ ቅዱስን የሚማር ሰው፡ መንፈስ ቅዱስ እውነቱን ይገልጥለት ዘንድ ከእግዚአብሔር ጋር የቅርብ ግንኙነት ሊኖረው ይገባል።

ሐ. ትርጉም ወይም ፍቺ

አንድ በክርስቶስ አማኝ የሆነ ሰው፡ የእግዚአብሔርን ቃል መገለጥ በመንፈስ ቅዱስ መሪነት በሚያጠናበት ጊዜ፡ ትርጉምን ወይም ፍቺን በሚመለከት አንዳንድ ችግሮች

ይገጥሙታል። በመሆኑም አንድ ሰው “የመጽሐፍ ቅዱስ አፈታት ዘዴ” (“ኸርማኒዩቲክስ”/hermeneutics) ተብሎ በሚጠራው የእግዚአብሔር ቃልን የማጥኛ ስልት ለመጠቀም ከፈለገ፤ የአተረጓጎም መሠረታዊ ደንቦችን ሊከተል ይገባል። ፍቺን ወይም መረዳትን በተመለከተ በመንፈስ ቅዱስ ላይ መደገፍ አስፈላጊነቱ ሳይዘነጋ፤ አንዳንድ መሠረታዊ የማጥኛ ስልቶች ስለሚያስፈልጉ በዝርዝር ልናያቸው ይገባል።

1. የመጽሐፍ ቅዱስ አጠቃላይ ዓላማ። መጽሐፍ ቅዱስ በሚተረጎምበት ወይም በሚፈታበት ጊዜ ራሱን በራሱ የማይቃረን መጽሐፍ ስለሆነ፤ እያንዳንዱ ጥቅስ ከአጠቃላዩ ይዘት ጋር መዛመድ አለበት።

2. እያንዳንዱ የመጽሐፍ ቅዱስ መጽሐፍ የያዘው ልዩ መልእክት። የእግዚአብሔር ቃል ፍቺ ወይም ትርጉም ሥራ ሁልጊዜ የሚተረጎመውን መጽሐፍ ዓላማ ከግንዛቤ ማስገባት አለበት። በዚህ መሠረት፤ የመጽሐፈ መክብብ ጥናት ወይም አተረጓጎም፤ ከራሱ ወይም ከመዝሙረ ዳዊት ጥናት ይለያል። ለዚህ ነው አንድ ትርጉም ከሚተረጎመው መጽሐፍ ዓላማ መራቅ የለበትም የሚባለው።

3. ለማን ተጻፈ? መጽሐፍ ቅዱስ በእስትንፋሱ-እግዚአብሔር የተጻፈ ቢሆንም፤ ሁሉም በእኩልነት ሥራ ላይ የሚውል አይደለም። የእግዚአብሔርን ቃል በተሳሳተ አኳኋን ከመተርጎም የተነሣ ብዙ የሐሰት አስተምህሮዎች ተፈጥረዋል። ስለዚህ አንድ የንባብ ክፍል በሚጠናበት ጊዜ፤ ማን፤ ለማን፤ የሚሉ ጥያቄዎችን ማንሣት ተገቢ ነው። የተጻፈውን መልእክት ስንመለከት፤ የተጻፈላቸው የመጀመሪያዎቹ ተቀባዮች ሲሆኑ፤ ከዛ በኋላ የሚያገቡት ሁለተኛ ተጠቃሚዎች ወይም ከራሳቸው ጋር አዛማጆች ይሆናሉ። የመጀመሪያው ተግባር ጽሑፉ እስከተጻፈለት ግለሰብ ወይም ቡድን የሚደርስ ሊሆን ይችላል። ለምሳሌ ለገላትያ ሰዎች የተላከው መልእክት ወይም በዳዊት የተጻፈው መዝሙር ሊሆን ይችላል። በመጽሐፍ ቅዱሳዊው የንባብ ክፍል ውስጥ ያለ እውነት፤ በመጀመሪያ ጽሑፉ ለተጻፈላቸው ሰዎች የሚሆን ሲሆን፤ በሁለተኛ ደረጃ ሌሎችን የሚያጠቃልል እውነት ይኖረዋል። ስለዚህ፤ የብሉይ ኪዳን ሕግ ለእስራኤል የተጻፈ ቢሆንም፤ በዚህ ስፍራ-ዘመን ያሉ ክርስቲያኖች ቃሉ የእግዚአብሔር ቅድስና መግለጫ እንደሆነ ተገንዝበው ያጠኑታል። በዚህ መሠረት አንዳንድ ልዩ ነገሮች ለኛ ሁኔታ የሚውሉና የሚጠቅሙ ሊሆኑ ይችላሉ።

4. ዐውደ-ንባቡ ወይም አገባቡ (context)። ማንኛውም ምንባብ በሚብራራበት ጊዜ ልብ ሊባሉ ከሚገባቸው ጠቃሚ ነገሮች አንዱ፤ የምንባቡን የቅርብ ዐውድ ወይም አገባብ ማጤን ነው። ይህ አሠራር ብዙ ጊዜ በገለጣው ውስጥ ሊባል ስለተፈለገው ነገር ፍንጭ ይሰጣል። ማንኛውንም ጥቅስ የሚቀድም ወይም የሚከተል ቃል እንዲሁም ዓረፍተ ነገር፤ አንባቢው ጥቅሱን እንዲገነዘብ ይረዳዋል።

5. በእግዚአብሔር ቃል ውስጥ በሌላ ስፍራ የሚኖሩ ተመሳሳይ ትምህርቶች። መጽሐፍ ቅዱስ ራሱን በራሱ የሚቃረን ስላይደለ፤ ስለ አንድ ጥቅስ ትምህርተ-መለኮታዊ ገለጣ ሲሰጥ፤ በሌላ ስፍራ ካሉ ገለጣዎች ጋር መዋሐድ ወይም መጣጣም አለበት። ይህ ነው የቅንብራዊ ትምህርተ-መለኮት (Systematic Theology) ልዩ ተግባር። ይህ ቅንብራዊ ትምህርተ-መለኮት፤ መለኮታዊውን መገለጥ እንዳለ በመውሰድ፤ ከማንኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ጋር በማይቃረን ሁኔታ በትምህርትነት ሊያቀናብረው ይሞክራል። የመጽሐፍ ቅዱስ መጻሕፍት ብዙ ጊዜ ይደጋገፋሉ። ለምሳሌ፤ መጽሐፈ ራእይ ስለ መልእክቱ ፍቺ በዳንኤል ወይም በሌሎች የብሉይ ኪዳን ትንቢቶች ላይ ይደገፋል። የእግዚአብሔር ቃል ደራሲ መንፈስ ቅዱስ ከሆነ፤ በመጽሐፉ አንድ ስፍራ የተጠቀሰ ነገር በሌላ ስፍራ የተባለውን ለመረዳት የሚያግዝን መሆን አለበት።

6. የአንድ ጥቅስ ቃላት ትክክለኛ ትንታኔ። መጽሐፍ ቅዱስ በመጀመሪያ የተጻፈው በዕብራይስጥና በግሪክ ቋንቋዎች በመሆኑ፤ ብዙ ጊዜ በትክክለኛ ትርጉም አሰጣጥ ረገድ ችግር አለ። ስለሆነም የመጀመሪያው መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈበትን ቋንቋ ማወቁ፤ አንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ምን መልእክት እንዳለው በውል ለመረዳትና ለመወሰን በጣም ይጠቅማል። እነዚህ ቴክኒካዊ እውቀቶች የሌሏቸው የመጽሐፍ ቅዱስ ተማሪዎች፤ አንድን የተለየ ጽሑፍ ከመጽሐፍ ቅዱስ መፍቻዎችና ማብራሪያዎች ይረዳሉ። ለአብዛኛው ጉዳይ ወይም ዓላማ ጥሩ ትርጉም በቂ ቢሆንም፤ ጥንቁቅ ተማሪዎች ልዩ ለሆኑ ጥቅሶች ማብራሪያ ሊሰጡ የሚችሉ ምሁራንን ያማክራሉ።

የአንድን ቃል ቀጥተኛ ትርጉም ከመወሰን ጋር፤ ቃሉን ፈሊጣዊ ነው ለማለት የሚያበቃ ነገር ከሌለ፤ እያንዳንዱ ቃል የራሱ ተገቢና ቀጥተኛ ትርጉም አለው። ትክክለኛው አተረጓጎም ይህን ይቀበላል። ለምሳሌ፤ ለእስራኤል ተስፋ የተገባለት ምድር መንግሥተ ሰማያትን የሚያመለክት ሆና ሊቆጠር አይገባም። ከዚያ ይልቅ፤ ቅድስቲቱን ምድር (አገር) የሚያመለክት መሆን አለበት። በተመሳሳይ ሁኔታ ለእስራኤል የተሰጡ ተስፋዎች በክርስቶስ ላመኑ አሕዛብም እንደሚሆኑ ለማድረግ ሲባል መንፈሳዊ ትርጉም ሊሰጣቸው አይገባም። የትርጉም ሕግ የሚለው፤ ፈሊጣዊ አነጋገር ከሌለ እና አገባቡም ይህን የሚመለከት ካልሆነ በቀር፤ ቃላት ትክክለኛ ወይም ቀጥተኛ ትርጉም ነው ሊሰጣቸው የሚገባ።

7. ከመጥፎ አመለካከት መጠበቅ። አንድ የእግዚአብሔር ቃል ፈቺ ወይም ተርጓሚ፤ አንድን የንባብ ክፍል፤ መጽሐፍ ቅዱስን ከማጥናትና ከትምህርተ-መለኮት እምነቱ አንጻር መመልከቱ ተገቢ ሲሆን፤ አንድን ጥቅስ ቀደም ተብሎ ከተፀነሰ አሳቡ ጋር ለማዋሐድ ሲል ሊያዛባው ግን አይገባም። ከሌሎች የመጽሐፉ ክፍሎች ጋር ያለውን ተዛምዶ በተመለከተ ያልተፈታ ችግር ቢኖርም እንኳን፤ እያንዳንዱ ቃል ራሱን በራሱ መፍታት አለበት። ከሌላ ቃል ጋር ያለውን መዋሐድ በተመለከተ ችግር ቢኖርበትም፤ እያንዳንዱ ጥቅስ በራሱ ቃል በቃል የሚሰጠውን ትርጉም መያዝ ይገባዋል።

መጽሐፍ ቅዱስ በሚፈታ ወይም በሚተረጎምበት ጊዜ፤ የእግዚአብሔር ቃል በመንፈስ ቅዱስ ለሚመሩ ሁሉ ይረዱት ዘንድ የተሰጠ መጽሐፍ መሆኑን መገንዘብ ይገባል። የመጽሐፍ ቅዱስ ዓላማ እውነትን ማስተላለፍ ነው። በትክክል ሲፈታ፤ የተዋሐደ፤ እርስ በርሱ የማይቃረንና የተትረፈረፈ የትምህርት ፍሬ አለው።